

Urban Ecological Research

Vol. -(-), (Series -):

E-ISSN: 2538-3949

P-ISSN: 2538-3930

ORIGINAL ARTICLE

Role of Urban Public Spaces in Promoting Mass Sport and Its Psychological Effects on Citizens of Tabriz: A Case Study of District Two of Tabriz

Ataollah Zarafshan

Assistant Professor,
Department of Geography,
Payame Noor University,
Tehran, Iran.

*Correspondence

E-mail:
Ata.Zarafshan@pnu.ac.ir

Received: 20/July/2024

Accepted: 13/oct/2024

How to cite

Zarafshan, A. (2026). Role of Urban Public Spaces in Promoting Mass Sport and Its Psychological Effects on Citizens of Tabriz: A Case Study of District Two of Tabriz. *Urban Ecological Research*, -(-), -.

EXTENDED A B S T R A C T

Introduction

Urban public spaces serve as fundamental and irreplaceable elements in the physical and social structure of cities, playing a crucial role in determining urban quality of life and public welfare (Vukovic et al., 2021). These dynamic, multifunctional environments extend beyond merely providing physical space, offering appropriate settings for forming and strengthening social relationships, cultural exchanges among different social strata, and collective recreational and sports activities. Public spaces including parks, squares, pedestrian walkways, green spaces, and recreational-sports facilities contribute significantly not only to social cohesion and cultural experiences but also to maintaining urban ecological balance and creating sustainable, healthy environments (Mouratidis, 2021).

Mass sport, as one of the fundamental pillars of public health and quality of life enhancement in contemporary societies, adopts a comprehensive and inclusive approach to physical activity. Unlike competitive and professional sports focused on high performance and record-breaking, mass sport prioritizes universal access to regular physical activities suitable for all social strata, thereby contributing substantially to weight management, cardiovascular health improvement, immune system strengthening, and prevention of chronic non-communicable diseases (Zakir, 2024). Beyond physical benefits, mass sports activities play a prominent role in promoting mental health by reducing stress, anxiety, and depression levels while simultaneously strengthening constructive social interactions and transmitting positive values such as teamwork, discipline, and mutual respect among citizens (Kublanov, 2024).

Tabriz, as one of Iran's major metropolitan areas playing a pivotal role in the economic, cultural, and social development of the country's northwest region, faces complex structural and planning challenges in urban development. Most prominently, the inadequate and insufficient distribution of sports facilities throughout the city results in a sports space per capita of only 0.83 square meters—significantly below international standards recommended for modern cities (Ghanbari, 2020). Spatial and demographic analyses reveal moderate spatial correlation of 59% between the city's functional cores and population distribution patterns, accompanied by considerable imbalance in functional center distribution across different urban areas, leading to spatial inequalities in service and facility access (Zadavali Khajeh et al., 2021).

Despite extensive studies on urban public spaces, significant research gaps remain, including insufficient focus on specific conditions of Iranian cities, lack of

comprehensive research on particular psychological impacts of public sports spaces on citizens, absence of specialized studies on Tabriz with its unique geographical and cultural characteristics, and inadequate examination of relationships between public space quality and actual citizen participation in mass sports activities. This research addresses these gaps by investigating how urban public spaces in Tabriz's District Two influence mass sport promotion and citizens' psychological wellbeing, providing practical solutions for improving public space conditions and enhancing quality of life.

Methodology

This qualitative research employed thematic analysis through a single case study of District Two of Tabriz, selected for its high socio-economic diversity and varied public spaces with sports, recreational, and social functions. The statistical population comprised four main stakeholder groups: citizens using public spaces, urban design and planning experts, municipal managers and officials from District Two, and relevant authorities. Purposive sampling with maximum variation approach was utilized, continuing until theoretical saturation was achieved. While saturation occurred at the 25th interview, thirty interviews were conducted for confirmation. Data collection spanned eighteen months to capture seasonal and temporal variations in public space usage.

Semi-structured in-depth interviews served as the primary data collection method, lasting 60-90 minutes each. All sessions were recorded with participants' permission. The interview guide maintained flexibility to explore unexpected themes while ensuring comprehensive coverage. Data analysis followed Braun and Clarke's six-phase thematic analysis framework: (1) familiarization through repeated listening and reading of transcripts; (2) systematic line-by-line initial coding to extract meaningful codes related to citizen experiences, expert perspectives, and managerial challenges; (3) grouping similar codes into preliminary themes; (4) reviewing and refining themes for internal coherence and external distinction; (5) defining and naming final themes with conceptual mapping; and (6) producing a comprehensive analytical report with direct participant quotations. Research quality was ensured through Lincoln and Guba's four criteria: credibility (data triangulation, researcher triangulation, member checking), transferability (rich contextual description), dependability (comprehensive documentation and external audit), and confirmability (transparent audit trail and bias reduction through direct quotations).

Findings

The qualitative data analysis employed systematic thematic analysis methodology. Interview data were meticulously transcribed and converted into written texts. During the coding phase, meaningful units were systematically extracted and transformed into initial codes through a rigorous analytical process.

The analysis yielded 95 basic themes which, following comparative and contrastive analysis, were organized into 9 organizing themes (detailed in Table 1). This analytical method facilitated the extraction of deep concepts and semantic relationships within the research data. The organizing themes subsequently underwent further review and deeper analysis following thematic analysis methodology, with initial codes being re-evaluated through detailed examination. The final analytical phase results are comprehensively reflected in Table 2.

The research identified four overarching contradictory themes that characterize urban public spaces in District Two of Tabriz:

1. Conflict Between Spatial Quality and Social Justice This encompasses challenges in design and spatial quality, social inequalities and access limitations, and security and safety constraints. The findings reveal tensions between achieving high-quality physical environments and ensuring equitable access for all citizen groups.
2. Crisis in Participatory Governance for Public Space Development Characterized by weaknesses in participatory and democratic processes, alongside managerial and urban governance problems. Citizens and stakeholders report limited meaningful involvement in planning and decision-making processes.
3. Systemic Instability in Sports Facility Development and Maintenance Encompasses economic challenges and financial sustainability issues, combined with environmental concerns and ecological sustainability problems. This reveals fundamental structural weaknesses in long-term planning and resource allocation for public sports infrastructure.

4. Duality of Psychological Impacts of Public Spaces While well-designed public spaces demonstrate positive effects on mental health and citizen wellbeing, inadequate or poorly maintained spaces negatively impact citizens' morale and psychological state, creating a paradoxical situation.

These contradictory themes collectively illustrate the complex challenges facing urban public space development in Tabriz, highlighting the need for integrated, equitable, and sustainable approaches to urban planning and sports facility provision.

Discussion and Conclusion

This research examined urban public spaces' role in promoting mass sport and their psychological effects on Tabriz citizens, revealing four critical contradictions that hinder optimal functioning.

The conflict between spatial quality and social justice represents the most fundamental finding, demonstrating inequitable development of public sports spaces in Tabriz. This inequality stems from centralized administrative structures, lack of local participation in decision-making, and neglect of diverse population needs (Fainstein, 2014; Aeeni, 2021). Social inequalities and access limitations directly impact citizens' ability to benefit from psychological advantages of sport in public spaces, with research showing good access to green spaces can reduce socioeconomic inequalities in mental wellbeing by up to 40% (Mitchell et al., 2015).

The participatory governance crisis constitutes the second major finding, indicating failure to create spaces genuinely serving mass sport promotion and psychological wellbeing improvement (Morales & Gasparini, 2014; Vázquez & Flores, 2024). The absence of key success factors-spatial sports facilities integration, organization, adaptability, and attractiveness-prevents these spaces from achieving their potential in increasing social participation and improving quality of life (Altaesh & Ujma-Wąsowicz, 2022).

Systemic instability in development and maintenance poses serious threats to long-term roles in promoting mass sport and maintaining positive psychological impacts, influenced by external factors and dependence on broader systems (Pyankova & Arkalov, 2022).

The duality of psychological impacts reveals complexity in relationships among urban spaces, mass sport, and mental health. Well-designed outdoor public spaces reduce stress, anxiety, and depression, but these effects depend on availability, accessibility, and quality (Abed et al., 2025). The relationship between green spaces and mental health is not uniformly positive, as social interaction can also produce negative effects (Veckalne et al., 2025).

Addressing these challenges requires fundamental transformation in urban planning and management approaches based on three pillars: replacing fragmented approaches with integrated multidimensional strategies, strengthening genuine citizen participation mechanisms, and integrating spatial justice principles, environmental sustainability, and design quality throughout all development stages. Establishing specialized planning centers with multidisciplinary teams—including urban planners, landscape architects, sports scientists, environmental psychologists, and sociologists—can ensure scientific and practical design quality while monitoring performance and evaluating impacts on mass sport and mental health.

KEY WORDS

Urban Public Spaces, Mass Sport, Psychological Effects, Tabriz Metropolis.

Copyright © 2026, by the author(s). Published by Payame Noor University, Tehran, Iran.

This is an open access article under the CC BY 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

<https://lib.journals.pnu.ac.ir/>

پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری

سال - شماره -، پیاپی، فصل سال (-)

E-ISSN: 2538-3949

P-ISSN: 2538-3930

«مقاله پژوهشی»

نقش فضاهای عمومی شهری در ارتقای ورزش همگانی و تأثیرات روانی آن بر شهروندان تبریز: مطالعه موردی منطقه دو تبریز

عطاءاله زرفشان

استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش فضاهای عمومی شهری در ارتقای ورزش همگانی و تأثیرات روانی آن بر شهروندان، با رویکرد کیفی و استفاده از روش تحلیل تماتیک در منطقه دو شهر تبریز انجام شد. جامعه آماری شامل ۳۰ نفر از چهار گروه ذی‌نفعان (شهروندان کاربر، متخصصان طراحی و شهرسازی، مدیران و مسئولان منطقه شهرداری و کارشناسان ورزش) بود که از طریق نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری و براساس چارچوب شش مرحله‌ای برون و کلارک تحلیل شدند. نتایج منجر به شناسایی ۹۵ مضمون پایه در ۹ مضمون سازمان‌دهنده شد که در نهایت در ۴ مضمون فراگیر اصلی خلاصه گردید: تضاد بین کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی، بحران حکمرانی مشارکتی در توسعه فضاهای عمومی، ناپایداری سیستمی در توسعه و نگهداری فضاهای ورزشی و دوگانگی تأثیرات روان‌شناختی فضاهای عمومی. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که فضاهای عمومی شهری منطقه دو تبریز با تعارض بنیادین میان کیفیت فضایی و عدالت توزیعی مواجه است که خود بازتاب حکمرانی متمرکز و غیبت مشارکت شهروندان است. ناپایداری در نگهداری و مدیریت نیز پتانسیل بلندمدت این فضاها در ارتقای بهزیستی روانی را تهدید می‌کند. این وضعیت به تولید فضاهایی انجامیده که نه تنها در ارتقای ورزش همگانی موفق نیستند، بلکه با ایجاد تأثیرات روان‌شناختی دوگانه، می‌توانند هم‌زمان منبع آرامش و استرس برای شهروندان باشند. این چالش‌های چهارگانه در مجموع، فقدان رویکرد جامع و عدالت‌محور در برنامه‌ریزی شهری را آشکار می‌سازند که رفع آن مستلزم تحول در سه محور کلیدی است: بازتعریف نقش شهروندان از مصرف‌کنندگان منفعل به کنشگران فعال تصمیم‌گیری، ایجاد تعادل میان کیفیت طراحی و عدالت دسترسی و استقرار مکانیسم‌های پایدار تأمین مالی و نگهداری.

واژه‌های کلیدی

فضاهای عمومی شهری، ورزش همگانی، تأثیرات روانی، کلان‌شهر تبریز.

*نویسنده مسئول: عطاءاله زرفشان
ایابانامه: Ata.Zarafshan@pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۹

استناد به این مقاله:

زرفشان، عطاءاله (۱۴۰۵). نقش فضاهای عمومی شهری در ارتقای ورزش همگانی و تأثیرات روانی آن بر شهروندان تبریز: مطالعه موردی منطقه دو تبریز. پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، سال (شماره)، صفحه.

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۵ ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

This is an open access article under the CC BY (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

<https://arsmb.journals.pnu.ac.ir/>

مقدمه

غیرواگیر کمک شایانی می‌کند (Zakir, 2024). علاوه بر تأثیرات مثبت جسمانی، فعالیت‌های ورزشی همگانی نقش برجسته‌ای در ارتقای سلامت روانی افراد از طریق کاهش سطوح استرس، اضطراب و افسردگی ایفا می‌کنند و هم‌زمان به تقویت تعاملات اجتماعی سازنده، گسترش شبکه‌های حمایتی اجتماعی و انتقال ارزش‌های مثبت نظیر کار تیمی، انضباط و احترام متقابل در میان شهروندان کمک می‌کنند، هرچند که چالش‌های عملی نظیر محدودیت زمان، عدم دسترسی عادلانه به امکانات ورزشی مناسب و کیفی همچنان مانعی جدی در مسیر گسترش این فعالیت‌ها محسوب می‌شوند (Kublanov, 2024).

در این راستا، توسعه و ترویج ورزش‌های همگانی به عنوان یک اولویت راهبردی ملی مطرح می‌شود که نه تنها زمینه‌ساز افزایش امید به زندگی و بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی شهروندان است، بلکه در دوران معاصر که این حوزه به تدریج دچار تجاری‌سازی شده و به عنوان یک خدمت بازاری عرضه می‌شود، ضرورت بازتعریف مفهومی آن به عنوان یک کالای عمومی و حق اساسی تمامی شهروندان آشکارتر می‌گردد، امری که مستلزم مشارکت فعال و هماهنگ دولت‌ها، مؤسسات آموزشی، سازمان‌های مدنی و خود جوامع محلی در فرایند ترویج، تسهیل و ادغام فعالیت‌های ورزشی در بافت زندگی روزمره شهروندان است (Duan et al, 2022).

فضاهای عمومی شهری به عنوان عرصه‌ای کلیدی و تأثیرگذار در ترویج و تسهیل فعالیت‌های بدنی در میان شهروندان، نقشی بی‌بدیل در ایجاد بستری مناسب برای گسترش ورزش همگانی ایفا می‌کنند، زیرا فضاهای به‌خوبی طراحی شده که دارای دسترسی آسان و عادلانه، زیبایی بصری جذاب و کارکردهای چندمنظوره هستند (Kostrzewska, 2017)، قابلیت فوق‌العاده‌ای در تشویق و ترغیب ساکنان به مشارکت فعال در انواع مختلف فعالیت‌های بدنی از قبیل پیاده‌روی، دویدن، ورزش‌های گروهی و فعالیت‌های تناسب اندام دارند، همان‌طور که کیفیت محیط‌های ساخته شده شامل عناصری چون تنوع عملکردی مناسب، انعطاف‌پذیری مکانی کافی و ادغام هماهنگ با بافت شهری موجود، تأثیر قابل توجه و مستقیمی بر سطح انگیزه و تمایل شهروندان برای حضور فعال و مداوم در این فضاها خواهد داشت (فتحی و همکاران، ۲۰۲۰). فضاهای سبز شهری به‌ویژه به‌عنوان مهم‌ترین و مؤثرترین بخش از این مجموعه، فرصت‌های بی‌نظیری را برای انجام فعالیت‌های

فضاهای عمومی شهری به عنوان عنصری بنیادین و غیرقابل جایگزین در ساختار کالبدی و اجتماعی شهرها، نقشی کلیدی در تعیین کیفیت زندگی شهری و رفاه عمومی شهروندان ایفا می‌کنند، به‌گونه‌ای که این محیط‌های پویا و چندکارکردی فراتر از صرف ارائه فضای فیزیکی، بستری مناسب برای شکل‌گیری و تقویت روابط اجتماعی، تبادلات فرهنگی میان اقشار مختلف جامعه و برگزاری فعالیت‌های تفریحی و ورزشی جمعی فراهم می‌آورند (Vukovic et al, 2021). این فضاهای حیاتی شهری که شامل پارک‌ها، میادین، پیاده‌روها، فضاهای سبز و امکانات تفریحی-ورزشی می‌شوند، علاوه بر نقش اساسی در تقویت انسجام اجتماعی و گسترش تجربیات فرهنگی شهروندان، به حفظ تعادل اکولوژیکی شهری و ایجاد محیطی پایدار و سالم نیز کمک شایانی می‌کنند (Mouratidis, 2021).

اهمیت راهبردی این فضاها در شکل‌دهی به هویت‌های شهری معاصر و پاسخگویی به نیازهای بنیادین جوامع انسانی برای استراحت، تعامل اجتماعی و ادغام فرهنگی، ضرورت توجه ویژه به اصول طراحی شامل‌سازی، دسترسی همگانی و پایداری زیست محیطی را آشکار می‌سازد تا بتوان فضاهایی ایجاد کرد که پاسخگوی نیازهای متنوع گروه‌های مختلف کاربران باشد و هم‌زمان چالش‌های ناشی از تغییرات اقلیمی و مسائل زیست محیطی را نیز مدنظر قرار دهد (Cilek et al, 2024). بر این اساس، فضاهای عمومی شهری نه تنها به عنوان ابزاری قدرتمند برای توانبخشی روانی و تسهیل فرایندهای اجتماعی‌سازی شهروندان، به‌ویژه در دوران تحولات اجتماعی گسترده و بحران‌های بهداشتی نظیر پاندمی‌ها عمل می‌کنند، بلکه درک صحیح از اهمیت استراتژیک آن‌ها برای توسعه برنامه‌های جامع شهری و ارتقای سطح رفاه عمومی شهروندان امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود (Rad & Ngah, 2014).

ورزش همگانی به‌عنوان یکی از ارکان بنیادین سلامت عمومی و ارتقای کیفیت زندگی در جوامع معاصر، رویکردی جامع و فراگیر را نسبت به فعالیت بدنی اتخاذ می‌کند که برخلاف ورزش‌های قهرمانی و حرفه‌ای که بر دستیابی به عملکرد بالا و رکوردشکنی متمرکز هستند، هدف اصلی خود را بر ایجاد دسترسی همگانی به فعالیت‌های بدنی منظم و مناسب برای تمامی اقشار جامعه قرار داده و از این طریق به تنظیم وزن بدن، بهبود سلامت قلب و عروق، تقویت سیستم ایمنی و پیشگیری از طیف گسترده‌ای از بیماری‌های مزمن و

بدنی منظم و متنوع فراهم آورده و علاوه بر ارائه مزایای

ملموس سلامتی جسمانی، به بهبود روابط اجتماعی و تقویت سلامت عاطفی و روانی کاربران نیز کمک شایانی می‌کنند (Arana et al, 2020).

بعد اجتماعی فضاهای عمومی از اهمیت ویژه و انکارناپذیری برخوردار است، چرا که بسیاری از افراد براساس طبیعت اجتماعی خود تمایل قوی به فعالیت در قالب گروه‌های اجتماعی یا در مناطقی که حضور سایر شهروندان در آن احساس می‌شود دارند، لذا برای دستیابی به ارتقای مؤثر و پایدار فعالیت‌های بدنی در سطح شهر، برنامه‌ریزان و طراحان شهری ملزم به در نظرگیری نیازهای متنوع و گاه متضاد گروه‌های مختلف کاربران، تشویق و تسهیل مشارکت عمومی در فرایندهای طراحی و برنامه‌ریزی، تضمین دسترسی آزاد و برابر برای تمامی گروه‌های سنی و افراد دارای توانایی‌های مختلف، و ایجاد فضاهایی هستند که علاوه بر ارائه امکانات فیزیکی مناسب، تعامل اجتماعی سازنده، فعالیت‌های جمعی و احساس تعلق اجتماعی را نیز تسهیل و تقویت کنند (Ivory et al, 2011).

ورزش و فعالیت بدنی در فضای باز و محیط‌های طبیعی با کاهش قابل توجه سطوح اضطراب، افسردگی و خستگی روانی همراه بوده و همزمان منجر به افزایش معنادار احساسات مثبت، تقویت قدرت روحی و جسمانی و بهبود کلی حالات عاطفی می‌گردد، همچنین استفاده منظم و مداوم از محیط‌های طبیعی برای انجام فعالیت‌های بدنی با کاهش چشمگیر خطر ابتلا به اختلالات سلامت روانی و مشکلات روان‌شناختی مرتبط است (Wicks et al, 2022). فعالیت در فضای باز و محیط‌های طبیعی در مقایسه مستقیم با ورزش‌های داخلی، منجر به احساس بیشتر احیا و تجدید انرژی، تعامل مثبت‌تر با محیط اطراف و کاهش محسوس تنش‌های روانی، سردرگمی ذهنی، احساسات عصبانیت و نموده‌های افسردگی در شرکت‌کنندگان می‌شود (Mitchell, 2013).

علاوه بر این، قرار گرفتن در معرض نور طبیعی خورشید و گذراندن اوقات فراغت در فضاهای سبز و طبیعی، به‌ویژه زمانی که با انجام فعالیت‌های بدنی با شدت متوسط همراه باشد، به عنوان عوامل بسیار مهم و تأثیرگذار برای بهبود شاخص‌های مختلف سلامت روان از جمله کاهش قابل‌ملاحظه سطوح افسردگی، اضطراب و استرس روان‌شناختی شناخته شده‌اند (Taniguchi et al, 2022).

شهر تبریز به‌عنوان یکی از کلان‌شهرهای مهم و تأثیرگذار ایران که نقش محوری در توسعه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی منطقه شمال غرب کشور ایفا می‌کند، در حوزه توسعه شهری و سامان‌دهی ساختار مکانی با مجموعه پیچیده‌ای از چالش‌های ساختاری و برنامه‌ریزی مواجه است که یکی از برجسته‌ترین آن‌ها توزیع نامناسب و ناکافی امکانات ورزشی در سطح شهر محسوب می‌شود، به‌گونه‌ای که سرانه فضای ورزشی موجود در این شهر تنها ۰/۸۳ متر مربع بوده که این رقم به‌طور قابل توجه و نگران‌کننده‌ای پایین‌تر از استانداردهای بین‌المللی توصیه شده برای شهرهای مدرن قرار دارد (قنبری، ۲۰۲۰). همچنین الگوی رشد مکانی تبریز طی دهه‌های اخیر دستخوش تغییرات بنیادینی شده و از رشد متعادل و جمع‌وجور سنتی به الگوی گسترش تصادفی و غیرمنسجم تبدیل شده که این امر ضرورت اتخاذ سیاست‌های تراکم هدفمند و توسعه پایدار شهری را برای دستیابی به شکل مطلوب و کارآمد شهری بیش از پیش آشکار می‌سازد (عبداله‌زاده و همکاران، ۲۰۲۰). تحلیل‌های مکانی و جمعیت‌شناختی نشان می‌دهند که بین هسته‌های عملکردی شهر و الگوی توزیع جمعیت همسنگی مکانی متوسطی به میزان ۵۹ درصد وجود دارد، اما این همسنگی با عدم تعادل قابل‌ملاحظه‌ای در توزیع مراکز عملکردی در مناطق مختلف شهر همراه است که منجر به ایجاد نابرابری‌های مکانی در دسترسی به خدمات و امکانات شده است (زادولی خواجه و همکاران، ۲۰۲۱). با توجه به اهمیت راهبردی فضاهای عمومی شهری در ارتقای ورزش همگانی و تأثیرات روان‌شناختی آن، این پژوهش در پی پاسخ به این سؤال اصلی است که: فضاهای عمومی شهری چه نقشی در ارتقای ورزش همگانی و تأثیرات روان‌شناختی آن بر شهروندان منطقه دو تبریز ایفا می‌کنند؟

مبانی نظری

فضاهای عمومی شهری

فضاهای عمومی شهری در دوران معاصر نقش بنیادینی در کارکرد و حیات شهری ایفا می‌کنند و فراتر از صرفاً مکان‌های فیزیکی، به عنوان بسترهای اصلی تعاملات اجتماعی، فعالیت‌های روزمره و شاخص‌های کیفیت زندگی شهروندان عمل می‌نمایند (Hanzl, 2013). مطالعات طراحی شهری نشان می‌دهند که این فضاها با تمرکز بر ویژگی‌های باز و عمومی بودن، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری ساختارهای شهری و فرهنگ استفاده از فضا

اجتماعی تأکید می‌کند. ویژگی اساسی ورزش همگانی، فراگیر بودن و دسترسی آسان آن برای تمامی اقشار جامعه است (Mares & Novotny, 2023).

ضرورت توسعه ورزش همگانی در شهرها از چندین منظر قابل توجه است. نخست، شهرنشینی روزافزون و تغییرات در سبک زندگی شهری منجر به کاهش چشمگیر فعالیت بدنی و افزایش بیماری‌های غیرواگیر مرتبط با سبک زندگی کم‌تحرک شده است. سازمان جهانی بهداشت اعلام کرده که عدم فعالیت بدنی چهارمین عامل خطر مرگ در جهان است و ورزش همگانی به عنوان راهکاری مؤثر، مقرون‌به‌صرفه و قابل دسترس برای مقابله با این بحران شناخته می‌شود (Ali, 2024). دوم، دسترسی عادلانه به امکانات ورزشی برای تمامی اقشار جامعه، یکی از مصادیق عدالت اجتماعی و حق شهروندی محسوب می‌شود. سوم، از منظر اقتصادی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ورزش همگانی بازدهی بالایی دارد و می‌تواند به کاهش هزینه‌های بهداشتی-درمانی، رونق اقتصادی محلات و افزایش ارزش املاک منجر شود (Hemmingsen, 2023).

در سطح فردی، هدف اصلی از ورزش همگانی، ارتقای سلامت جسمی و روانی شهروندان، افزایش کیفیت زندگی و پیشگیری از بیماری‌های مزمن است. فعالیت بدنی منظم نه تنها به کنترل وزن و تقویت سیستم قلبی-عروقی کمک می‌کند، بلکه تأثیرات مثبت قابل توجهی بر سلامت روان از جمله کاهش اضطراب، افسردگی و استرس دارد. در سطح اجتماعی، ورزش همگانی به تقویت انسجام اجتماعی، ایجاد فرصت‌های تعامل بین نسلی و فرهنگی، و تقویت حس مشترک شهروندی کمک می‌کند. در سطح شهری، توسعه فضاهای ورزشی همگانی به بهبود کیفیت محیط شهری، افزایش فضای سبز، کاهش آلودگی هوا از طریق ترویج پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، و خلق مکان‌های امن و پرنشاط در شهر می‌انجامد (Zarotis, 2020).

پیشینه پژوهش

الطاش و اوجما-واسویچ^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی مروری با عنوان "ترویج تمرین ورزشی در فضای عمومی شهری" بیان می‌کنند شرکت در فعالیت‌های بدنی و ورزش در فضاهای عمومی شهری معاصر، مزایای ثابت شده‌ای برای سلامتی و رفاه اجتماعی دارد. این مطالعه نشان می‌دهد که این مزایا

دارند. از این رو، درک صحیح از ماهیت و کارکرد این فضاها برای جذب شهروندان و ایجاد محیط‌های شهری مطلوب ضروری به نظر می‌رسد (Ramlee et al, 2015).

در جهان امروز که اکثریت قریب به اتفاق جمعیت را شهرنشینان تشکیل می‌دهند، اهمیت فضاهای عمومی بیش از پیش آشکار شده است. این روند شهرنشینی شتابان که از اواخر قرن بیستم آغاز گردید، به‌ویژه در کشورهای دارای زیرساخت‌های ناکافی و خدمات نامتوازن بین مناطق شهری و روستایی، منجر به پیدایش کلان‌شهرهای متراکم شده است (Gu, 2019). در چنین بستری، فضاهای عمومی و مناطق سبز شهری از جایگاه حیاتی برخوردار می‌شوند، چراکه نه تنها محافظت از منابع طبیعی شهر از جمله هوا، خاک و آب را تضمین می‌کنند، بلکه زمینه‌ساز زندگی سالم و با کیفیت برای ساکنان نیز هستند. متأسفانه تحقق این هدف تنها در تعداد محدودی از شهرها مشاهده می‌شود و این امر ضرورت توجه جدی به این فضاها را دوچندان می‌کند (Sabogal, 2021). تجربه شهرهای موفق جهان نشان می‌دهد که بهبود کیفیت زندگی شهروندان با افزایش سطح رفاه عمومی و پایداری شهری رابطه مستقیم دارد. شهرهایی که تصور قوی و روشنی از مفهوم عمومی داشته و آن را در سیاست‌گذاری‌های خود پیاده می‌کنند، با فراهم کردن فضاهای کافی برای خیابان‌ها، مناطق سبز، پارک‌ها و امکانات تفریحی، تعهد خود را به ارتقای کیفیت زندگی شهروندان به نمایش می‌گذارند. این فضاهای عمومی نقش محوری در تقویت سرمایه اجتماعی، تسهیل توسعه اقتصادی و احیای حس جامعه‌پذیری ایفا می‌کنند (Andersson, 2021).

ورزش همگانی

ورزش به عنوان حوزه‌ای فرهنگی از فعالیت شناخته می‌شود که در آن افراد داوطلبانه با یکدیگر وارد تعامل می‌شوند تا توانایی‌ها و مهارت‌های خود را در هنر حرکت بر اساس قوانین پذیرفته‌شده و ارزش‌های اخلاقی اجتماعی به نمایش بگذارند (Tiedemann, 2020). ورزش همگانی به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخه‌های ورزش، به فعالیت‌های بدنی اشاره دارد که برای همه افراد جامعه بدون توجه به سن، جنس، توانایی بدنی یا وضعیت اقتصادی-اجتماعی قابل دسترس و مناسب است. برخلاف ورزش قهرمانی که بر رقابت و کسب نتایج برتر تمرکز دارد، ورزش همگانی بر مشارکت گسترده، لذت از فعالیت، بهبود سلامت و رفاه

به‌عنوان متغیرهای جمعیت‌شناختی و نوع فعالیت انجام شده، فراوانی و مدت زمان بالا، در هر روز از هفته و در طول سال است.

کوسترزوسکا (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان "فعال سازی فضای عمومی: چگونگی ترویج فعالیت بدنی در محیط شهری" و با هدف شناسایی ویژگی‌های معماری و شهری فضاهای عمومی شهرهای معاصر که می‌تواند به ارتقای فعالیت بدنی کمک کند، نتیجه گرفتند که با در نظر گرفتن نیازهای متنوع گروه‌های مختلف اجتماعی، مشارکت در فرآیند طراحی و ساخت، طراحی زیباشناختی و جالب، مجاورت محل سکونت، دسترسی آزاد برای همه گروه‌های سنی و معلولان، مهمترین عوامل تعیین‌کننده فضایی یک فضای عمومی با طراحی مناسب و فعال‌کننده فیزیکی خواهد بود.

با وجود مطالعات گسترده در زمینه فضاهای عمومی شهری، شکاف‌های تحقیقاتی قابل توجهی مشاهده می‌شود. عدم تمرکز کافی بر شرایط خاص شهرهای ایرانی، کمبود تحقیقات جامع در مورد تأثیرات روانی مشخص فضاهای عمومی ورزشی بر شهروندان، نبود مطالعات تخصصی در مورد شهر تبریز با ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی خاص، و عدم بررسی جامع رابطه میان کیفیت فضاهای عمومی و میزان مشارکت واقعی شهروندان در فعالیت‌های ورزشی همگانی از جمله این شکاف‌ها محسوب می‌شوند. بنابراین، انجام این پژوهش ضروری به نظر می‌رسد تا شکاف‌های موجود در ادبیات تحقیق پر شود و راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت فضاهای عمومی شهر تبریز و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان ارائه گردد.

محدوده مورد مطالعه

کلانشهر تبریز مرکز استان آذربایجان شرقی و بزرگ‌ترین قطب اقتصادی و مرکز اداری، بازرگانی، سیاسی، صنعتی و نظامی شمال غرب ایران شناخته می‌شود. جمعیت این شهر در سال ۱۳۳۵ از حدود ۲۸۹۹۹۶ نفر به ۱۵۵۸۶۹۳ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. به عبارتی در ۶۰ سال اخیر نزدیک به یک میلیون و سیصد هزار نفر به جمعیت این شهر افزوده شده است. همراه با افزایش جمعیت، مساحت شهر از ۱۷,۷ کیلومتر مربع در سال ۱۳۳۵ به بیش از ۲۵۰ کیلومتر مربع در سال ۱۳۹۵ رسیده است. همین‌طور نرخ رشد شهر تبریز از ۶,۲۵ به حدود ۰,۸۵ درصد در دوره ۹۵-۹۰ رسیده است که کاهش بسیار زیادی را نشان می‌دهد، اما علیرغم این کاهش

نقش مهمی در افزایش مشارکت در ورزش برای همه در فضاهای عمومی از جمله ادغام امکانات ورزشی فضایی، سازماندهی، سازگاری و جذابیت دارند.

محمدی دلبند و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر شادکامی شهروندان در فضاهای عمومی شهر تبریز" انجام دادند. روش شناسی پژوهش حاضر به منظور دستیابی به تحلیلی جامع از مولفه‌های مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهر تبریز، پژوهشی کاربردی بود. رویکرد در این پژوهش کمی بود. نتایج در نرم افزار SPSS19 گنجانده شده و برای تحلیل و تبیین مؤلفه‌های مؤثر بر شادکامی شهروندان از آزمون‌های تحلیل عاملی، رگرسیون، پیرسون و انوا استفاده شده بود. آنها بیان کردند که بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از مطالعات آماری، تمامی متغیرهای مفهومی تحقیق شامل ابعاد کیفیت فضای عمومی شهری، ابعاد کالبدی-کولوژیکی، ابعاد ادراکی-معنایی، ابعاد فرهنگی-اقتصادی، ابعاد اجتماعی، ابعاد ذهنی، ابعاد سیاسی-مدیریتی، ابعاد فردی-شخصی با مفهوم شادکامی و سرزندگی اجتماعی رابطه معناداری دارند. نتایج نشان می‌دهد که از دیدگاه شهروندان، کیفیت فضای شهری مهم‌ترین بعد است که نقش ویژه‌تری در ارتقای شادی و نشاط اجتماعی شهروندان دارد و همچنین بیشترین تأثیر را بر شادی شهروندان دارد، به طوری که باید در اولویت‌های شهری قرار گیرد.

آذری کریمی و همکاران (۲۰۱۸) تحقیقی با عنوان "بررسی نقش عوامل فضایی در ارتقای نشاط در طراحی مجموعه ورزشی" که از نظر نوع تحقیق، از نظر روش شناسی از روش پیمایشی و بر اساس هدف، کاربردی بود، انجام دادند. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم افزار SPSS، زیبایی بصری، امنیت، جامعه‌پذیری، خوانایی و تعامل با کاربر و فعالیت ۲۴ ساعته به ترتیب در اولویت قرار گرفتند. در نتیجه مدل تحلیلی پژوهش که در واقع شامل عوامل اصلی مؤثر بر شادابی فضاهای ورزشی است به عنوان فضای عمومی در انزلی تدوین شده است.

چاکون-بورگو و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان "رفتار استفاده از فضاهای عمومی مرتبط با فعالیت‌های ورزشی و تفریحی" که با روش تحلیل رگرسیون لجستیکی توصیفی، همبستگی و باینری داده‌ها انجام گرفت، نتیجه گرفتند که ویژگی‌های فعالیت‌های ورزشی و تفریحی مرتبط و تعیین‌کننده استفاده از فضاهای عمومی، سن و جنسیت

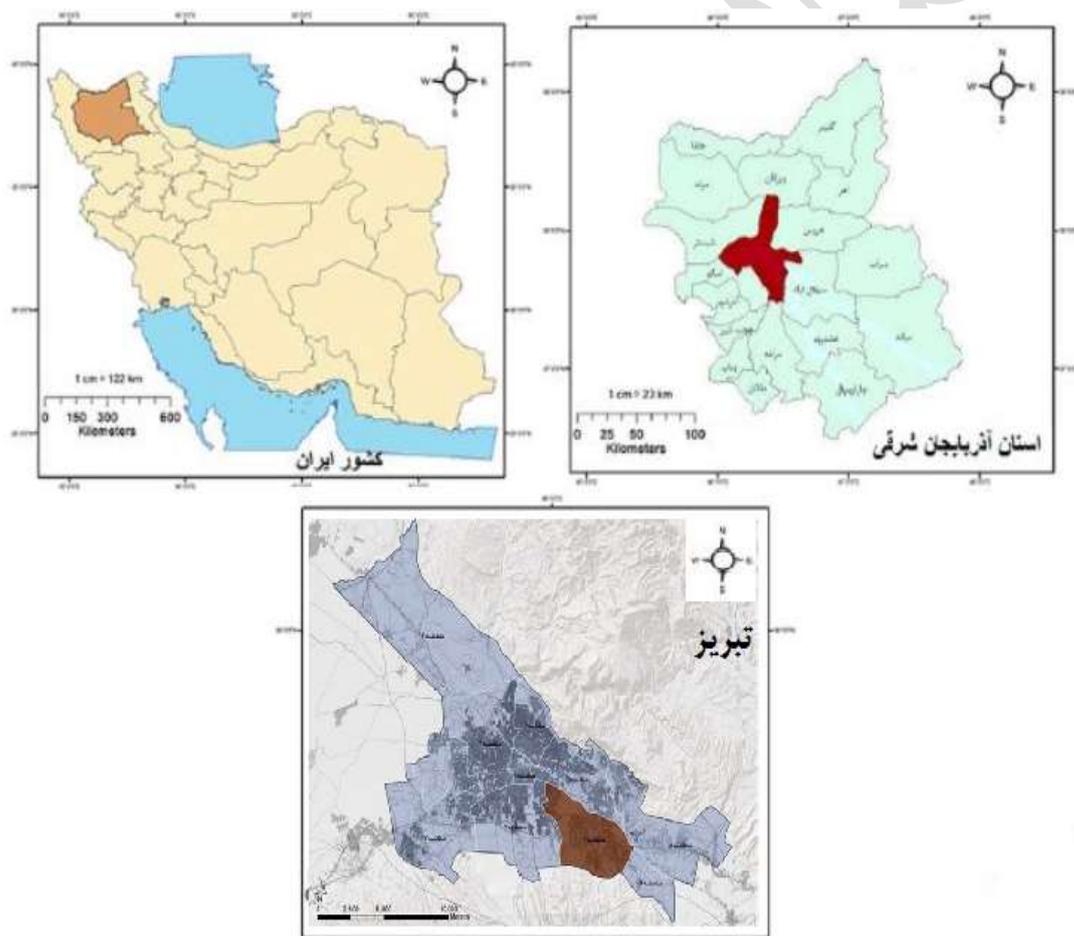
۱۰۹۶ و سطح اراضی ساخته شده برابر ۱۰۰۰ هکتار می باشد (مهندسان مشاور نقش محیط، ۱۳۹۵)

روش انجام پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحلیل تماتیک انجام شد. استراتژی اصلی پژوهش، مطالعه موردی منطقه دو شهر تبریز بود (شکل شماره یک) که به‌عنوان یکی از مناطق شهری با تنوع اجتماعی-اقتصادی بالا انتخاب گردید. این منطقه دارای طیف گسترده‌ای از فضاهای عمومی متنوع با کاربری‌های ورزشی، تفریحی و اجتماعی بود که امکان بررسی چندبعدی پدیده مورد مطالعه را فراهم نمود. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و اجتماعی-اقتصادی متنوع ساکنان این منطقه، فرصت مناسبی برای کشف تجربیات مختلف شهروندی ایجاد کرد.

در نرخ رشد، تعداد خانوار با افزایش حدود ۳۸۰ هزار نفری در ۴۰ سال اخیر روبرو بوده است (سرشماری عمومی نفوس مسکن، ۱۳۳۵-۱۳۹۵).

منطقه دو تبریز که به‌عنوان محدوده مورد مطالعه در نظر گرفته شده است در جنوب شرقی شهر واقع شده است. از نظر موقعیت قرارگیری، منطقه دو شهر تبریز در مجاورت مناطق ۱، ۳، ۵ و ۹ قرار گرفته است. شکل ۱ موقعیت منطقه دو را در سطح شهر تبریز نشان می‌دهد. با توجه به جمعیت برآورده شده برای منطقه دو در سال ۱۳۹۱ که ۱۷۱۵۲۴ نفر می‌باشد و همچنین مساحت آن که معادل ۲۰۹۶ هکتار می‌باشد سرانه کل کاربریهایی این منطقه معادل ۱۲۲٫۲ مترمربع می‌باشد. در این منطقه، سطح اراضی سبز و باز شهری برابر

شکل ۱. موقعیت منطقه دو در شهر تبریز

ماخذ: مهندسان مشاور نقش محیط، ۱۳۹۵

این جامعه در چهار گروه اصلی طبقه‌بندی شد که هرکدام نقش مهمی در شکل‌گیری و استفاده از فضاهای عمومی داشتند.

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ذی‌نفعان مرتبط با فضاهای عمومی در منطقه دو شهرداری تبریز تعریف گردید.

تعریف دقیق این گروه‌ها براساس نظریات موجود در ادبیات تخصصی و تجربه عملی پروژه‌های مشابه انجام گرفت تا جامعیت و دقت لازم حاصل گردد. اولین گروه شامل شهروندان کاربر فضاهای عمومی منطقه دو بود که به صورت مستقیم و منظم از این فضاها استفاده می‌کردند. این گروه شامل افراد با سنین، جنسیت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، سطح تحصیلات، و علایق متفاوت تعریف شد تا تنوع کاملی از تجربیات شهروندی جمع‌آوری گردد.

دومین گروه متخصصان طراحی و شهرسازی فعال در شهر تبریز بود که تجربه عملی کار روی پروژه‌های مرتبط با فضاهای عمومی داشتند. انتخاب این متخصصان براساس

سابقه کاری، تجربه در پروژه‌های مشابه، و آشنایی با شرایط محلی تبریز صورت گرفت. سومین گروه شامل مدیران و مسئولان منطقه دو شهرداری تبریز بود که مسئولیت‌های مختلفی در حوزه فضاهای عمومی بر عهده داشتند. انتخاب این افراد براساس سمت سازمان و میزان تجربه مدیریتی انجام گرفت. چهارمین گروه شامل کارشناسان ورزش و تربیت‌بدنی بود که تخصص و تجربه در حوزه ورزش همگانی، برنامه‌ریزی ورزشی داشتند. انتخاب این گروه براساس تجربه اجرای برنامه‌های ورزش همگانی در فضاهای عمومی شهر تبریز و آشنایی با نیازهای ورزشی شهروندان در گروه‌های سنی و جنسیتی مختلف صورت گرفت.

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان

کد	گروه ذی‌نفع	تعداد	جنسیت (مرد/زن)	محدوده سنی	سطح تحصیلات	وضعیت اشتغال
C1-C9	شهروندان کاربر	۹	۴/۵	۶۵-۲۵ سال	دیپلم تا کارشناسی ارشد	شاغل، بازنشسته، خانه‌دار، دانشجو
A1-A8	متخصصان طراحی و شهرسازی	۸	۲/۶	۵۵-۳۰ سال	کارشناسی ارشد و دکتری	شاغل در بخش خصوصی/دولتی
M1-M8	مدیران و مسئولان شهرداری منطقه دو	۸	۳/۵	۶۰-۳۵ سال	کارشناسی و کارشناسی ارشد	شاغل دولتی
S1-S5	کارشناسان ورزش و تربیت‌بدنی	۵	۲/۳	۵۴-۲۸ سال	کارشناسی ارشد و دکتری	شاغل در بخش خصوصی/دولتی
	جمع	۳۰	۱۱/۱۹			

با توجه به ماهیت کیفی پژوهش و هدف دستیابی به درک عمیق از پدیده مورد مطالعه، از نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. این استراتژی امکان انتخاب مشارکت‌کنندگانی را فراهم کرد که بیشترین تنوع و غنای اطلاعاتی را برای پژوهش به همراه داشتند. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت که بدین معنا بود که اطلاعات جدید و معناداری از مصاحبه‌های اضافی حاصل نمی‌شد. این معیار براساس تکرار مضامین اصلی، عدم ظهور کدهای جدید معنادار و رسیدن به درک جامع از پدیده مورد مطالعه تعیین گردید. فرایند نمونه‌گیری به صورت مستمر ارزیابی شد تا زمان مناسب برای توقف مشخص گردد. تعداد کل مشارکت‌کنندگان سی نفر برآورد گردید که اشباع نظری در مصاحبه ۲۵ رخ داد ولی برای اطمینان ۳۰ مصاحبه انجام شد. روش جمع‌آوری داده‌ها براساس مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته عمیق طراحی شد. این روش امکان جمع‌آوری داده‌های غنی و متنوع را از زوایای مختلف فراهم کرد و به اعتبار یافته‌های پژوهش کمک نمود. کل فرایند جمع‌آوری داده‌ها در بازه زمانی هجده ماه انجام گرفت تا تغییرات فصلی

و زمانی در استفاده از فضاهای عمومی نیز مورد بررسی قرار گیرد. مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته عمیق با تمامی گروه‌های ذی‌نفع انجام گرفت تا تجربیات ذهنی، دیدگاه‌ها، و نظرات آنها درباره فضاهای عمومی جمع‌آوری گردد. این مصاحبه‌ها براساس راهنمای مصاحبه طراحی شده انجام شد اما انعطاف لازم برای کشف موضوعات جدید و غیرمنتظره نیز در نظر گرفته شد. متوسط مدت زمان هر مصاحبه بین شصت تا نود دقیقه بود و تمامی جلسات با اجازه مشارکت‌کنندگان ضبط گردید.

سؤالات مصاحبه به صورت باز و اکتشافی طراحی شدند تا امکان ظهور مضامین از خود داده‌ها فراهم شود. نمونه سؤالات برای شهروندان کاربر شامل: «تجربه خود از استفاده فضاهای عمومی ورزشی را توضیح دهید»، «کیفیت و مناسب بودن تجهیزات و زیرساخت‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟»، «چه محدودیت‌ها یا مشکلاتی در دسترسی و استفاده دارید؟»، «این فضاها چه تأثیری بر روحیه و سلامت شما دارند؟»، برای متخصصان طراحی و شهرسازی سؤالاتی همچون «کیفیت طراحی فضاهای عمومی ورزشی منطقه دو

را چگونه ارزیابی می‌کنید؟»، «آیا در طراحی از نظرات کاربران استفاده می‌شود؟». برای مدیران و مسئولان منطقه سؤالاتی مانند «برنامه‌ریزی برای توسعه فضاهای عمومی چگونه انجام می‌شود؟»، «چه چالش‌های مدیریتی و بودجه‌ای دارید؟». برای کارشناسان ورزش «فضاهای عمومی را از نظر مناسب بودن برای ورزش همگانی چگونه ارزیابی می‌کنید؟»، «چه برنامه‌هایی برای ترویج ورزش همگانی وجود دارد؟»، «تأثیرات روان‌شناختی فضاها بر شهروندان چیست؟» و «چه مواعی در اجرای برنامه‌ها وجود دارد؟» پرسیده شد. سؤالات پیگیری متعددی نیز براساس پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان مطرح شد تا عمق و جزئیات بیشتری استخراج گردد.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل تماتیک براساس چارچوب شش مرحله‌ای برون و کلارک انجام گرفت که یکی از معتبرترین و جامع‌ترین روش‌های تحلیل داده‌های کیفی محسوب می‌شود. این چارچوب امکان تحلیل سیستماتیک و عمیق داده‌ها را فراهم کرد و به شناسایی الگوها، مضامین، و روابط پیچیده میان مفاهیم کمک کرد. انتخاب این روش براساس ماهیت اکتشافی پژوهش و نیاز به کشف مضامین جدید صورت گرفت.

در مرحله اول، کلیه داده‌های جمع‌آوری شده از منطقه دو تبریز به دقت مطالعه و بازنویسی گردید تا آشنایی کامل با محتوا حاصل شود. این مرحله شامل گوش دادن مکرر به ضبط‌های صوتی و خواندن متون پیاده‌شده بود. هدف از این مرحله، درک کلی و جامع از داده‌ها و آماده‌سازی ذهن پژوهشگر برای مراحل بعدی تحلیل بود.

سپس کدگذاری اولیه بر روی متن‌ها انجام شد و کدهای معنادار مرتبط با تجربیات شهروندان، دیدگاه‌های متخصصان و چالش‌های مدیریتی استخراج گردید. این مرحله به صورت سیستماتیک و خطابه‌خط انجام شد تا هیچ بخش مهمی از داده‌ها نادیده گرفته نشود. کدهای استخراج شده شامل کلمات، عبارات، و مفاهیم کلیدی بود که بار معنایی مهمی داشت.

در مرحله سوم، کدهای مشابه و مرتبط در قالب مضامین اولیه دسته‌بندی شد که این فرایند شامل گروه‌بندی کدهای دارای محتوای مشترک و تشکیل دسته‌های مفهومی بزرگ‌تر بود. این مرحله نیازمند تفکر انتقادی و تحلیلی عمیق بود تا روابط منطقی میان کدها شناسایی و مضامین معنادار تشکیل گردد. فرایند دسته‌بندی چندین بار تکرار شد تا بهترین ترکیب بندی حاصل شود.

در مرحله چهارم، مضامین تشکیل‌شده بازبینی و اصلاح گردید تا اطمینان حاصل شود که هر مضمون دارای انسجام درونی و تمایز بیرونی مناسب است. این مرحله شامل بررسی مجدد کدهای تعلق‌یافته به هر مضمون، ارزیابی میزان تطابق آن‌ها با مضمون اصلی، و در صورت لزوم انجام تغییرات ضروری بود. همچنین روابط میان مضامین مختلف بررسی و اصلاح گردید.

مرحله پنجم شامل تعریف دقیق و نام‌گذاری نهایی مضامین اصلی و فرعی بود که منجر به ترسیم نقشه مفهومی روابط میان مضامین در بستر منطقه دو تبریز گردید. در این مرحله هر مضمون به صورت دقیق تعریف شد و مرزهای آن مشخص گردید تا امکان استفاده مؤثر در تحلیل‌های بعدی فراهم شود. نام‌گذاری مضامین به‌گونه‌ای انجام گرفت که محتوای آن‌ها را به‌طور کامل منعکس کند.

در مرحله نهایی، گزارش تحلیلی جامع با استفاده از نقل‌قول‌های مستقیم از مشارکت‌کنندگان محلی تهیه شد و چارچوب نظری بومی مختص شرایط شهری تبریز ارائه گردید. این گزارش شامل توضیح کامل مضامین، روابط میان آن‌ها، و تفسیر یافته‌ها در بستر نظری و عملی بود. استفاده از نقل‌قول‌های مستقیم امکان انتقال صدای واقعی مشارکت‌کنندگان را فراهم کرد.

برای تضمین کیفیت و اعتبار این پژوهش، از چهار معیار اصلی لینکن و گوبا استفاده گردید. اعتبار از طریق مثلث‌سازی داده‌ها (استفاده از مصاحبه با گروه‌های مختلف ذی‌نفعان)، مثلث‌سازی پژوهشگران (تحلیل مستقل داده‌ها توسط چند محقق)، و بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان (تأیید تفسیرها و یافته‌ها توسط مصاحبه‌شوندگان) تأمین شد. انتقال‌پذیری با ارائه توصیف غنی و دقیق از بافت پژوهش، مشخصات مشارکت‌کنندگان و فرایند جمع‌آوری داده‌ها در منطقه دو شهرداری تبریز فراهم گردید تا خوانندگان بتوانند قابلیت کاربرد یافته‌ها در سایر بافت‌های مشابه را ارزیابی کنند. قابلیت اتکا از طریق مستندسازی دقیق تمام مراحل پژوهش، نگهداری کامل داده‌های خام، ثبت تصمیمات روش‌شناختی و حسابرسی خارجی توسط متخصص مستقل تضمین شد. تأییدپذیری نیز با ایجاد مسیر حسابرسی شفاف از داده‌های خام تا یافته‌های نهایی، کاهش سوگیری‌های پژوهشگر و استفاده از نقل‌قول‌های مستقیم مشارکت‌کنندگان در گزارش نهایی محقق گردید.

یافته‌های پژوهش

واحدهای معنایی با رویکردی نظام‌مند از متن استخراج شدند و به کدهای اولیه تبدیل شدند. نمونه‌هایی از این فرایند در جدول ۲ آورده شده است.

در این پژوهش، فرایند تحلیل داده‌های کیفی به روش تحلیل مضمون با دقت و روشمندی انجام شد. پس از گردآوری داده‌های مصاحبه، متون گفتاری به صورت دقیق رونویسی و سپس به متن نوشتاری تبدیل گردید. در مرحله کدگذاری،

جدول ۲. نمونه‌ای از کدهای اولیه

مضامین پایه	کدهای اولیه	عبارات معنادار
ضعف در نگهداری و بهره‌برداری فضاها	عدم تعمیر به‌موقع تجهیزات شکسته	یک تاب شش ماه هست شکسته، هیشکی تعمیرش نمی‌کنه!
	رها شدن فضاها پس از احداث	پارک را با شور و هیجان افتتاح کردند ولی بعد از آن هیچ مسئولی سراغش نیامد.
ضعف در مدیریت زباله و پسماند	خشکیدگی و پژمردگی چمن‌ها	فضای سبز پارک به‌جای سبز بودن، قهوه‌ای و خشک است و زیر پا خرد می‌شود.
	ریختن زباله کنار سطرها	مردم چون سطل‌ها پر است، زباله‌هایشان را کنار سطل‌ها روی زمین می‌ریزند
	نبود سیستم تفکیک زباله	همه زباله‌ها توی یک سطل می‌ریزن، تفکیک نداریم.
عدم مشارکت شهروندان در طراحی	بوی نامطبوع از زباله‌ها	بوی بدی از زباله‌ها میاد، خصوصاً تابستان‌ها.
	عدم نظرسنجی قبل از طراحی	قبل از طراحی و ساخت پارک هیچ نظرسنجی از ساکنان محل انجام نشد.
نقض حریم شخصی و عدم امنیت روانی	نبود جلسات مشورتی با ساکنان	هیچ جلسه‌ای برای شنیدن نظرات و نیازهای ساکنان محله برگزار نشده بود.
	احساس ناراحتی از نگاه‌های مداوم	نگاه‌های مداوم و خیره افراد در حین ورزش باعث ناراحتی و عدم تمرکز می‌شود.
عدم توجه به شرایط آب‌وهوایی	قضاوت شدن در هنگام ورزش	احساس می‌کنم در حین ورزش مورد قضاوت و داوری دیگران قرار می‌گیرم.
	عدم امکان استفاده در روزهای برفی و بارانی	روزهای بارانی و برفی که اکثر روزهای سال در تبریز است، نمی‌توان از پارک استفاده کرد.
	ریسک آفتاب‌سوختگی در تابستان	چندین بار پوستم از شدت آفتاب در حین ورزش سوخته و قرمز شده است.

است. این روش تحلیلی امکان استخراج مفاهیم عمیق و روابط معنایی موجود در داده‌های پژوهش را فراهم آورد.

نتیجه این فرایند منجر به شناسایی ۹۵ مضمون پایه شد که پس از تحلیل تطبیقی و مقایسه‌ای، در ۹ مضمون سازمان‌دهنده دسته‌بندی گردیدند. جزئیات این دسته‌بندی در جدول ۳ به تفصیل ارائه شده

جدول ۳-الف. مضامین پایه و سازمان‌دهنده مستخرج از داده‌ها

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده
طراحی غیرکاربردی فضاها برای فعالیت‌های ورزشی	چالش‌های طراحی و کیفیت فضایی
نقص در زیرساخت‌های فیزیکی (کف‌سازی، نورپردازی، سایه‌بان)	
عدم تناسب تجهیزات با نیازهای ورزشی شهروندان	
نبود تنوع در امکانات ورزشی مختلف سنین	
ضعف در نگهداری و بهره‌برداری فضاها	
نامناسب بودن ابعاد و اندازه فضاهای ورزشی	
عدم استاندارد بودن تجهیزات ورزشی نصب‌شده	
نبود امکانات رفاهی جانبی (رختکن، سرویس بهداشتی، آشامیدنی)	
ضعف در طراحی مسیرهای دسترسی و ارتباطی	
عدم توجه به آسیب‌شناسی محیطی در طراحی	
نبود استانداردهای ارگونومیک در طراحی تجهیزات	
عدم توجه به شرایط آب‌وهوایی تبریز در طراحی	
ضعف در انتخاب مصالح مقاوم و بادوام	
نبود فضاهای سرپوشیده برای فصول سرد	
عدم طراحی زهکشی مناسب برای آب‌باران	نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی
محدودیت‌های جنسیتی در استفاده از فضاها	
عدم امنیت برای گروه‌های آسیب‌پذیر (زنان، سالمندان)	
نبود حریم مناسب برای فعالیت‌های ورزشی زنان	
محدودیت‌های سنی در دسترسی به تجهیزات	
نگاه‌های اجتماعی مزاحم و قضاوت‌کننده	
نبود امکانات ویژه برای معلولان و جانبازان	

عدم توجه به نیازهای کودکان و نوجوانان
محدودیت در ساعات استفاده برای گروه‌های مختلف
نبود فضاهای اختصاصی برای سالمندان
عدم دسترسی مناسب حمل و نقل عمومی به فضاها
ناابرابری در توزیع جغرافیایی فضاهای ورزشی
عدم توجه به تنوع قومی و فرهنگی شهروندان تبریز

جدول ۳-ب. مضامین پایه و سازمان‌دهنده مستخرج از داده‌ها

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
محدودیت‌های امنیتی و ایمنی	نبود نورپردازی کافی در ساعات شب
	عدم وجود سیستم‌های نظارتی و امنیتی
	ضعف در طراحی دید و نظارت طبیعی
	نبود نگرانی و مراقبت در ساعات مختلف
	وجود نقاط کور و خطرناک در فضاها
	عدم تأمین ایمنی کودکان در حین بازی
	نبود تجهیزات ایمنی و کمک‌های اولیه
	ضعف در پیش‌بینی مسیرهای اضطراری
	عدم وجود علائم هشداردهنده و راهنما
	نبود پوشش شبکه‌های مخابراتی برای اضطرار
ضعف در فرایندهای مشارکتی و دموکراتیک	عدم مشورت با کاربران واقعی فضاها
	غیبت صدای ورزشکاران محلی در فرایند طراحی
	نبود مکانیسم‌های بازخورد از شهروندان
	عدم شناخت نیازهای واقعی جامعه محلی
	فاصله بین برنامه‌ریزان و کاربران نهایی
	عدم حضور نمایندگان محلات در کمیته‌های طراحی
	نبود نظرسنجی از گروه‌های مختلف سنی و جنسیتی
	غفلت از نظرات مربیان و متخصصان ورزش محلی
	عدم برگزاری جلسات توضیحی و مشورتی با مردم
	نادیده گرفتن تجربیات کاربران قدیمی فضاها
مشکلات مدیریتی و حکمرانی شهری	عدم استفاده از روش‌های مدرن مشارکت شهروندی
	نبود کارگاه‌های آموزشی برای آگاهی‌بخشی شهروندان
	گسست بین نهادهای شهری و ورزشی
	عدم هماهنگی در طرح‌های توسعه شهری
	نبود رویکرد یکپارچه در برنامه‌ریزی فضایی
	ضعف در نظارت و ارزیابی پروژه‌ها
	فقدان بعد اجتماعی و روانی در طراحی‌ها
	نبود بودجه‌بندی مناسب برای نگهداری طولانی‌مدت
	عدم تعریف مسئولیت‌های مشخص برای نهادهای مختلف
	ضعف در اجرای قوانین و مقررات مربوط به فضاهای عمومی
نبود برنامه‌ریزی استراتژیک بلندمدت برای توسعه فضاها	
عدم استفاده از تجربیات موفق شهرهای دیگر	
نبود سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) برای مدیریت فضاها	
تأثیرات مثبت فضاهای عمومی بر سلامت روان	ضعف در ارتباطات میان‌بخشی
	احساس تازگی و انرژی در فضای باز
	کاهش استرس و اضطراب از طریق تماس با طبیعت
	افزایش انگیزه و نشاط روزانه
	بهبود خلق و خو از طریق ورزش در فضای سبز
	حس آرامش و رهایی از فشارهای شهری
	تقویت احساس تعلق به محله و شهر
افزایش اعتماد به نفس از طریق فعالیت جمعی	
کاهش احساس تنهایی و انزوای اجتماعی	
بهبود کیفیت خواب و استراحت	

	احساس شادی و سرزندگی پس از ورزش در فضای باز
	تقویت روحیه مثبت و امیدواری به آینده
	بهبود تصویر ذهنی از بدن و خودپنداره
	کاهش علائم افسردگی و یأس
تأثیرات منفی فضاهای نامناسب بر روحیه شهروندان	احساس ناامنی و ترس در فضاهای مهجور
	استرس ناشی از تجهیزات خراب و خطرناک
	احساس طردشدگی از فضاهای نامناسب

جدول ۳- پ. مضامین پایه و سازمان‌دهنده مستخرج از داده‌ها

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	ناراحتی از عدم رعایت حریم شخصی
تأثیرات منفی فضاهای نامناسب بر روحیه شهروندان	خشم و ناامیدی از وضعیت نامطلوب فضاها
	اضطراب اجتماعی در فضاهای شلوغ و نامنظم
	احساس ناامنی و ترس در فضاهای مهجور
	محدودیت بودجه برای احداث فضاهای باکیفیت
	عدم تخصیص منابع کافی برای نگهداری مستمر
چالش‌های اقتصادی و پایداری مالی	نبود مدل‌های مالی پایدار برای توسعه فضاها
	عدم مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری
	ضعف در جذب کمک‌های بین‌المللی و ملی
	نبود درآمذزایی از فضاهای عمومی
	عدم تناسب هزینه‌ها با کیفیت نهایی پروژه‌ها
	نبود تحلیل هزینه-فایده در طراحی پروژه‌ها
	عدم توجه به تأثیرات زیست‌محیطی در طراحی
	نبود فضای سبز کافی در محیط فضاهای ورزشی
مسائل زیست‌محیطی و پایداری اکولوژیک	عدم استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر
	ضعف در مدیریت زباله و پسماند
	نادیده گرفتن چرخه آب در طراحی فضا
	عدم استفاده از گیاهان بومی منطقه

مرحله نهایی تحلیل تم اجرا گردید. نتایج این مرحله تحلیلی در جدول شماره ۴ به تفصیل منعکس شده است، که نشان‌دهنده استخراج و تعمیق مفاهیم کلیدی از داده‌های پژوهش می‌باشد.

در راستای تکمیل فرایند تحلیل مضمون، مضامین سازمان‌دهنده اولیه مورد بازبینی و تحلیل عمیق‌تر قرار گرفتند. مطابق با روش‌شناسی تحلیل تم، کدهای اولیه مجدداً از طریق فرایند تجزیه و تحلیل دقیق مورد ارزیابی مجدد واقع شدند و

جدول ۴. مضامین فراگیر مستخرج از داده‌ها

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
تضاد بین کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی	چالش‌های طراحی و کیفیت فضایی
	نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی
	محدودیت‌های امنیتی و ایمنی
بحران حکمرانی مشارکتی در توسعه فضاهای عمومی	ضعف در فرایندهای مشارکتی و دموکراتیک
	مشکلات مدیریتی و حکمرانی شهری
ناپایداری سیستمی در توسعه و نگهداری فضاهای ورزشی	چالش‌های اقتصادی و پایداری مالی
	مسائل زیست‌محیطی و پایداری اکولوژیک
دوگانگی تأثیرات روان‌شناختی فضاهای عمومی	تأثیرات مثبت فضاهای عمومی بر سلامت روان
	تأثیرات منفی فضاهای نامناسب بر روحیه شهروندان

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که یکی از چالش‌های اساسی فضاهای عمومی ورزشی در منطقه دو تبریز، تضاد عمیق بین کیفیت فضایی موجود و اصول عدالت اجتماعی است. این تضاد در سه بعد

مضمون فراگیر اول: تضاد بین کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی

اصولی خود را نمایان می‌سازد: نخست، چالش‌های طراحی و کیفیت فضایی که شامل طراحی غیرکاربردی فضاها، نقص در زیرساخت‌های فیزیکی نظیر کف‌سازی نامناسب، نورپردازی ناکافی و عدم وجود سایه‌بان‌های مناسب و ... است. همان‌طور که یکی از شهروندان (C2) بیان می‌کند: «وقتی میام پارک، میبینم کف زمین ناهموار و خطرناکه، تجهیزات زنگ زده و غیراستانداردن. بچه‌ها که میان ورزش کنن، خیلی وقتا دچار آسیب میشن.» یکی دیگر از متخصصان طراحی (A3) نیز تأکید می‌کند: «مشکل اصلی اینته که ما تو طراحی‌هامون به نیاز واقعی مردم توجه نمی‌کنیم. یه پارک رو با تجهیزات مشابه تو همه جا می‌سازیم، بدون اینکه ببینیم کاربری این منطقه چی می‌خوان.» دوم، نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی که به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر مانند زنان، سالمندان و افراد دارای معلولیت را از بهره‌مندی عادلانه از این فضاها محروم می‌سازد. در این خصوص، شهروند زن (C5) اظهار می‌دارد: «بزرگ‌ترین مشکل برای ما زنان، نبود حریم و امنیت. شب‌ها نمی‌تونیم بیایم پارک چون تاریکه و ترسناکه. روزا هم که مردا همه جا هستن و ما نمی‌تونیم راحت ورزش کنیم.» یکی از کارشناسان ورزش (S1) نیز می‌افزاید: «محدودیت‌های جنسیتی خیلی جدیه. خانم‌ها برای ورزش کردن تو فضاهای عمومی با مشکلات زیادی مواجهن، از نبود حریم گرفته تا نگاه‌های نامناسب.» سوم، محدودیت‌های امنیتی و ایمنی که شامل نبود نورپردازی شبانه، عدم وجود سیستم‌های نظارتی، وجود نقاط کور و خطرناک و نبود پوشش شبکه مخابراتی برای شرایط اضطراری و ... است. یکی از مدیران (M2) در این باره توضیح می‌دهد: «از لحاظ مدیریتی، ما بودجه کافی برای نصب دوربین‌های مداربسته و سیستم روشنایی مناسب نداریم. این باعث میشه که خیلی از خانواده‌ها و به خصوص زنان، شب‌ها از پارک‌ها استفاده نکنن.» شهروند مسن‌تر (C7) نیز تجربه خود را این‌گونه بیان می‌کند: «من که سالمندم، خیلی وقتا می‌ترسم بیام پارک. نورپردازی کافی نیست، راه‌ها ناهموارن و اگه اتفاقی بیفته، هیچ کسی نیست کمک کنه.»

اصلی خود را نمایان می‌سازد: نخست، چالش‌های طراحی و کیفیت فضایی که شامل طراحی غیرکاربردی فضاها، نقص در زیرساخت‌های فیزیکی نظیر کف‌سازی نامناسب، نورپردازی ناکافی و عدم وجود سایه‌بان‌های مناسب و ... است. همان‌طور که یکی از شهروندان (C2) بیان می‌کند: «وقتی میام پارک، میبینم کف زمین ناهموار و خطرناکه، تجهیزات زنگ زده و غیراستانداردن. بچه‌ها که میان ورزش کنن، خیلی وقتا دچار آسیب میشن.» یکی دیگر از متخصصان طراحی (A3) نیز تأکید می‌کند: «مشکل اصلی اینته که ما تو طراحی‌هامون به نیاز واقعی مردم توجه نمی‌کنیم. یه پارک رو با تجهیزات مشابه تو همه جا می‌سازیم، بدون اینکه ببینیم کاربری این منطقه چی می‌خوان.» دوم، نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی که به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر مانند زنان، سالمندان و افراد دارای معلولیت را از بهره‌مندی عادلانه از این فضاها محروم می‌سازد. در این خصوص، شهروند زن (C5) اظهار می‌دارد: «بزرگ‌ترین مشکل برای ما زنان، نبود حریم و امنیت. شب‌ها نمی‌تونیم بیایم پارک چون تاریکه و ترسناکه. روزا هم که مردا همه جا هستن و ما نمی‌تونیم راحت ورزش کنیم.» یکی از کارشناسان ورزش (S1) نیز می‌افزاید: «محدودیت‌های جنسیتی خیلی جدیه. خانم‌ها برای ورزش کردن تو فضاهای عمومی با مشکلات زیادی مواجهن، از نبود حریم گرفته تا نگاه‌های نامناسب.» سوم، محدودیت‌های امنیتی و ایمنی که شامل نبود نورپردازی شبانه، عدم وجود سیستم‌های نظارتی، وجود نقاط کور و خطرناک و نبود پوشش شبکه مخابراتی برای شرایط اضطراری و ... است. یکی از مدیران (M2) در این باره توضیح می‌دهد: «از لحاظ مدیریتی، ما بودجه کافی برای نصب دوربین‌های مداربسته و سیستم روشنایی مناسب نداریم. این باعث میشه که خیلی از خانواده‌ها و به خصوص زنان، شب‌ها از پارک‌ها استفاده نکنن.» شهروند مسن‌تر (C7) نیز تجربه خود را این‌گونه بیان می‌کند: «من که سالمندم، خیلی وقتا می‌ترسم بیام پارک. نورپردازی کافی نیست، راه‌ها ناهموارن و اگه اتفاقی بیفته، هیچ کسی نیست کمک کنه.»

مضمون فراگیر سوم: ناپایداری سیستمی در توسعه و

نگهداری فضاهای ورزشی

مضمون فراگیر دوم: بحران حکمرانی مشارکتی در توسعه فضاهای عمومی

یافته‌های تحقیق حاکی از وجود بحران عمیقی در حکمرانی مشارکتی و دموکراتیک توسعه فضاهای عمومی ورزشی است. این بحران در دو سطح کلان و خرد قابل شناسایی است. در سطح خرد، ضعف آشکاری در فرایندهای مشارکت شهروندی مشاهده می‌شود؛ به‌طوری که در فرایند طراحی و توسعه فضاها، مشورت با کاربران واقعی صورت نمی‌گیرد، نظرسنجی از گروه‌های مختلف سنی و جنسیتی انجام نمی‌شود و نمایندگان محلات در کمیته‌های

مضمون فراگیر سوم: ناپایداری سیستمی در توسعه و

نگهداری فضاهای ورزشی

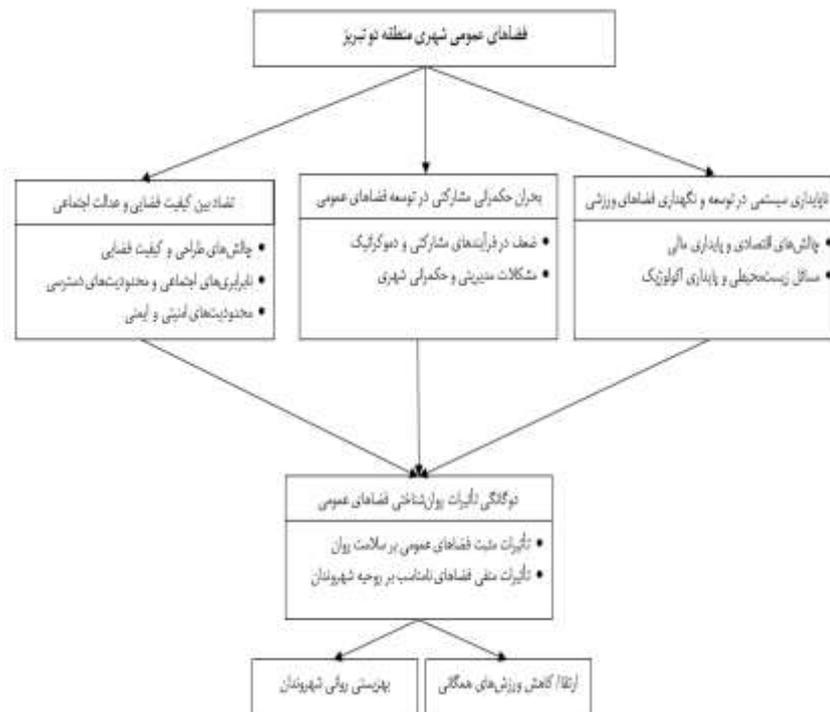
سومین مضمون فراگیر بر ناپایداری سیستمی در توسعه و نگهداری فضاهای ورزشی تأکید دارد که خود را در دو بعد اقتصادی و زیست‌محیطی نشان می‌دهد. از منظر اقتصادی، محدودیت بودجه برای احداث فضاهای باکیفیت، نبود مدل‌های مالی پایدار، عدم مشارکت بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری و ضعف در جذب کمک‌های ملی و بین‌المللی، چالش‌های جدی را ایجاد کرده است. یکی از مدیران (M3) صراحتاً بیان می‌کند: «مشکل اصلی ما بودجه‌ست. می‌خوایم یه پارک خوب بسازیم با تجهیزات استاندارد، اما بودجه‌ای که به ما تخصیص میدن، فقط کافیه برای کارهای ابتدایی.

انگیزه، حس آرامش و رهایی، بهبود کیفیت خواب و استراحت و ... را دارند. یکی از شهروندان (C1) تجربه مثبت خود را این‌گونه بیان می‌کند: «وقتی میام پارک و می‌بینم همه چیز مرتب و تمیزه، تجهیزات خوبه، واقعاً حالم خوب میشه. انگار یه فضای آزادی دارم که می‌تونم ورزش کنم و استرسم کم بشه.» شهروند دیگری (C3) می‌گوید: «پارک برای من مثل یه پناهگاهه. وقتی کارم فشار زیاد داره، میام اینجا ورزش می‌کنم و با دوستانم حرف می‌زنم. این حس خیلی ارزشمنده.» یکی از کارشناسان ورزش (S4) تأیید می‌کند: «از نظر روان‌شناسی ورزشی، فضای فیزیکی تأثیر مستقیم روی انگیزه و عملکرد داره. وقتی یه محیط زیبا و امن داریم، مردم بیشتر تمایل دارن بیان و ورزش کنن.» اما از سوی دیگر، به دلیل کیفیت نامطلوب، عدم امنیت و نبود امکانات مناسب، تأثیرات منفی قابل توجهی بر روحیه شهروندان می‌گذارند. احساس ناامنی و ترس در فضاهای مهجور، ناراحتی از عدم رعایت حریم شخصی، خشم و ناامیدی از وضعیت نامطلوب فضاها و احساس طردشدگی از فضاهای نامناسب و... از جمله تأثیرات منفی شناسایی شده است. شهروند (C6) با ناراحتی می‌گوید: «متأسفانه خیلی از پارک‌های منطقه ما، به‌جای اینکه آرامش بیاورن، اضطراب ایجاد می‌کنن. شب که میای پارک، از تاریکی و خلوت بودنش می‌ترسی. این احساس ترس باعث میشه دیگه نخوای بیای.» شهروند زن (C9) نیز اضافه می‌کند: «من چندبار اومدم پارک برای ورزش، اما هر دفعه انقدر از نگاه‌ها و محیط ناامن ناراحت شدم که دیگه نیومدم. الان ترجیح میدم تو خونه ورزش کنم.» یکی از مدیران (M1) اذعان می‌کند: «خیلی وقتا از شهروندان شکایت می‌رسه که از وضعیت پارک‌ها ناراضی هستن. می‌گن احساس می‌کنن مسئولان بهشون توجه ندارن. این احساس بی‌توجهی، باعث دل‌سردی و کاهش اعتماد به مدیریت شهری میشه.» یکی از متخصصان طراحی (A7) تحلیل می‌کند: «فضاهای عمومی باید حس تعلق ایجاد کنن، اما وقتی مردم می‌بینن فضاهاشون نگهداری نمیشه و به خرابی گذاشته میشه، احساس طرد می‌کنن.»

نگهداری هم که کلاً بحث جداییه، بودجه‌اش خیلی کمه.» مدیر دیگری (M7) می‌افزاید: «ما سالانه بودجه درخواست می‌کنیم برای تعمیر و نگهداری، اما همیشه کمتر از نیاز واقعی بهمون تخصیص پیدا می‌کنه. نتیجه‌اش اینه که فضاها سریع خراب میشن.» یکی از متخصصان (A4) تحلیل می‌کند: «متأسفانه بخش خصوصی تمایلی به سرمایه‌گذاری تو این حوزه نداره، چون سودآور نیست.» شهروند (C1) نیز تجربه خود را بیان می‌کند: «پارک نزدیک خونه‌مون سه سال پیش ساخته شد، الان همه تجهیزاتش خرابه. همه چیز رو به حال خودش گذاشتن.» از منظر زیست‌محیطی نیز، عدم استفاده از گیاهان بومی منطقه، ضعف در مدیریت زباله و پسماند، عدم توجه به تأثیرات زیست‌محیطی در طراحی و عدم استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و... نشان‌دهنده غفلت از اصول پایداری اکولوژیک است. یکی از کارشناسان ورزش (S1) می‌گوید: «یکی از مشکلاتی که ما داریم، عدم توجه به مسائل زیست‌محیطیه. تو طراحی‌ها از گیاهانی استفاده می‌کنیم که با آب‌وهوای تبریز سازگار نیستن و نیاز به آب زیادی دارن.» شهروند (C7) شکایت می‌کند: «مدیریت زباله تو پارک‌ها افتضاحه. سطل‌های زباله کمه، کسی زباله‌ها رو جمع نمی‌کنه. گاهی پارک انقدر کثیفه که نمیشه اونجا بشینی.» یکی از متخصصان (A8) تأکید می‌کند: «ما هیچ برنامه‌ای برای استفاده از انرژی‌های پاک نداریم. روشنایی‌ها همش با برق شهری کار می‌کنه که هم گرونه، هم به محیط‌زیست آسیب می‌زنه. اگه از پنل‌های خورشیدی استفاده می‌کردیم، هم صرفه‌جویی میشد، هم پایدارتر بود.» مدیر (M8) نیز اعتراف می‌کند: «ما آموزش کافی در زمینه پایداری زیست‌محیطی نداریم. تصمیم‌گیرندگان ما با این مفاهیم آشنا نیستن و اولویت‌شون صرفاً ساخت سریع فضاست، نه پایداری اون.»

مضمون فراگیر چهارم: دوگانگی تأثیرات روان‌شناختی فضاهای عمومی

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که فضاهای عمومی ورزشی در منطقه دو تبریز، تأثیرات روان‌شناختی دوگانه و متضادی بر شهروندان دارند. از یک‌سو، این فضاها پتانسیل ایجاد تأثیرات مثبتی همچون افزایش

شکل ۱. مدل مفهومی برگرفته از یافته‌های پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فضاهای عمومی شهری منطقه دو تبریز با چهار چالش بنیادین و به هم پیوسته مواجه است که در عملکرد آن‌ها برای ارتقای ورزش همگانی و بهزیستی روانی شهروندان نقش دارند.

تضاد بین کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی که به‌عنوان یکی از محوری‌ترین یافته‌های این تحقیق شناسایی شده است، نشان‌دهنده توسعه غیرعادلانه فضاهای ورزشی عمومی در شهر تبریز است. این تضاد زمانی آشکار می‌شود که برخی از فضاهای عمومی شهر از کیفیت فیزیکی نسبتاً بالایی برخوردارند، اما همزمان گروه‌های وسیعی از شهروندان به دلیل محدودیت‌های ساختاری از بهره‌مندی از این فضاها محروم می‌مانند. داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که این تضاد در سه بعد متمایز اما درهم‌تنیده تجلی می‌یابد: نخست، چالش‌های طراحی و کیفیت فضایی که نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری در این فضاها بدون درک عمیق از نیازهای کاربران و بدون رعایت اصول طراحی مبتنی بر شواهد صورت گرفته است؛ دوم، نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی که به‌ویژه در قالب محدودیت‌های جنسیتی ظاهر می‌شود و حاکی از آن است که فضاهای عمومی نه تنها «عمومی» نیستند بلکه از طریق مکانیسم‌های اجتماعی-فضایی، گروه‌های خاصی از شهروندان را به حاشیه می‌رانند؛ و سوم، محدودیت‌های امنیتی و ایمنی که نشان

می‌دهد که حتی در مواردی که فضاهای ورزشی ایجاد شده‌اند، شرایط امن برای استفاده مداوم از آن‌ها فراهم نیست. تفسیر این یافته‌ها در چارچوب تئوری «حق به شهر» فاینشتاین^۱ (۲۰۱۴)، نشان می‌دهد که در تبریز، توسعه فضاهای ورزشی نه براساس عدالت توزیعی و دسترسی برابر، بلکه براساس منطق متمرکز اداری-فنی صورت گرفته است که در آن نیازهای محلی، تنوع جمعیتی و حقوق گروه‌های حاشیه‌ای نادیده گرفته شده است. این امر با یافته‌های محمد آیینی (۲۰۲۱)، درباره شکست شهرهای جدید ایران در توزیع عادلانه منابع و تأکید عزیزی‌دانالو و مجتبی‌زاده خانقاهی (۲۰۲۱)، بر اهمیت عدالت اجتماعی در توسعه شهری همسو است و نشان می‌دهد که بدون در نظرگیری هم‌زمان کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی، دستیابی به توسعه پایدار در حوزه فضاهای ورزشی عمومی امکان‌پذیر نخواهد بود. نابرابری‌های اجتماعی و محدودیت‌های دسترسی شناسایی شده در این پژوهش، تأثیر مستقیم بر توانایی شهروندان برای بهره‌مندی از مزایای روان‌شناختی ورزش در فضاهای عمومی داشته است، به‌گونه‌ای که تحقیقات سرایی و دستا (۲۰۲۱) در اصفهان و صابریفر (۲۰۲۰)، در مشهد نیز الگوی مشابهی از توزیع ناهموار خدمات ورزشی و تأثیر نابرابری بر مشارکت شهروندان را تأیید می‌کنند. از منظر بین‌المللی، یافته‌های

1. Fainstein

حکمرانی مشارکتی نه تنها بر کیفیت فیزیکی فضاها بلکه بر کارکرد اجتماعی و روان‌شناختی آن‌ها نیز تأثیر منفی گذاشته است.

ناپایداری سیستمی در توسعه و نگهداری فضاهای ورزشی، سومین یافته این پژوهش است که تهدیدی جدی برای نقش بلندمدت این فضاها در ارتقای ورزش همگانی و حفظ تأثیرات مثبت روان‌شناختی آنها محسوب می‌شود. چالش‌های اقتصادی و پایداری مالی که نشان می‌دهند توسعه فضاهای ورزشی عمومی در تبریز بر پایه منابع محدود و ناپایدار شکل گرفته و فاقد یک استراتژی مالی بلندمدت است که بتواند استمرار کیفیت و عملکرد این فضاها را تضمین کند؛ و مسائل زیست‌محیطی و پایداری اکولوژیک که بیانگر آن است که حتی در مواردی که فضاهای ورزشی ایجاد می‌شوند، اصول پایداری زیست‌محیطی در طراحی و بهره‌برداری آنها رعایت نمی‌شود، که این امر نه تنها هزینه‌های نگهداری را در بلندمدت افزایش می‌دهد بلکه تناسب این فضاها با شرایط بوم‌شناختی و اقلیمی تبریز را نیز تضعیف می‌کند. آنچه الطائش و اوجما-واسوویچ (۲۰۲۳)، به‌عنوان اهمیت حیاتی پایداری در نگهداری فضاهای عمومی شهری مطرح کرده‌اند، در فضاهای ورزشی تبریز به دلیل ضعف‌های ساختاری و سیستمی محقق نشده است؛ به این معنا که توانایی این فضاها در ایفای نقش بلندمدت خود به شدت تحت تأثیر نبود مکانیسم‌های پایدار مالی و زیست‌محیطی قرار گرفته است. این ناپایداری، که پیانکوا و آرکالوف^۸ (۲۰۲۲)، ریشه‌های آن را در تأثیرات خارجی و وابستگی به سیستم گسترده‌تر می‌دانند.

تاراسوف^۹ (۲۰۲۲)، نیز با تأکید بر تأثیر وضعیت بی‌ثباتی کلان‌ناشی از مسائل سیاسی، اقتصادی و اپیدمیولوژیک بر همه حوزه‌های زندگی از جمله ورزش، زمینه‌های گسترده‌تر این ناپایداری را توضیح می‌دهد.

الطائش و اوجما-واسوویچ (۲۰۲۲)، برای مقابله با این چالش‌ها بر اهمیت ادغام امکانات ورزشی فضایی، سازماندهی مناسب، سازگاری با نیازهای متغیر و جذابیت پایدار فضاهای عمومی تأکید کرده‌اند و اهمیت فضاهای عمومی زیبا و خوش‌ساخت را در تشویق مشارکت ورزشی مهم کرده‌اند، که این امر نیاز به استراتژی‌های توسعه پایدار جامع را برای مقابله با ناپایداری سیستمی شناسایی شده در فضاهای ورزشی عمومی را تأیید می‌کند.

یکی از پیچیده‌ترین یافته‌های این پژوهش، ماهیت دوسویه و گاه متناقض تأثیرات روان‌شناختی فضاهای ورزشی عمومی بر شهروندان تبریز است. داده‌های کیفی نشان می‌دهد که همان‌طور که می‌تواند برای برخی منبع آرامش، کاهش استرس و فرصتی برای تعامل اجتماعی باشد، در حالی که برای دیگران منشأ احساس ناامنی،

اسکیلینگتون و کیرسچ^۱ (۲۰۲۴) و هافمین و همکاران^۲ (۲۰۱۷)، نیز نشان می‌دهند که محله‌های محروم اغلب دسترسی کمتر به فضاهای سبز و ورزشی با کیفیت دارند، و میچل و همکاران^۳ (۲۰۱۵) اثبات کرده‌اند که دسترسی خوب به فضاهای سبز می‌تواند تا ۴۰ درصد در کاهش نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی در رفاه روانی مؤثر باشد، که این امر اهمیت حیاتی رفع محدودیت‌های دسترسی شناسایی شده در منطقه دو تبریز را برای بهبود رفاه روان‌شناختی شهروندان برجسته می‌سازد.

آنچه در این تحقیق به‌عنوان بحران حکمرانی مشارکتی شناسایی شده، ریشه در دو مجموعه مشکل دارد. ضعف در فرایندهای مشارکتی و دموکراتیک که نشان می‌دهد که توسعه این فضاها براساس رویکردی بالا-پایین و تکنوکراتیک انجام می‌شود که شهروندان را مخاطبان منفعل می‌انگارد نه کنشگران فعال. مشکلات مدیریتی و حکمرانی شهری نیز که حاکی از آن است که حتی در سطح نهادی همکاری لازم برای توسعه کارآمد وجود ندارد. این یافته نشان می‌دهد که آنچه مورالس و گاسپارینی^۴ (۲۰۱۴)، به‌عنوان شکاف بین اهداف نظری ابتکارات مشارکتی و کاستی‌های عملی آن‌ها توصیف کرده‌اند، در تبریز به شکل بارزی مشاهده می‌شود؛ به عبارت دیگر، اگرچه در سطح رسمی و سیاست‌گذاری، مفاهیمی مانند «مشارکت شهروندی» و «توسعه مشارکتی» مطرح می‌شوند، اما در عمل مکانیسم‌های اثربخش برای تحقق این مفاهیم وجود ندارد. این شکاف، که وازکوئر و فلورس^۵ (۲۰۲۴)، آن را به‌عنوان اختلاف بین چارچوب‌های نظارتی و اجرای عملی توصیف می‌کنند، در مقابل، تجربه موفق برنامه اجتماعی بهبود محله در مکزیکوسیتی که تران و همکاران^۶ (۲۰۱۲)، مستند کرده‌اند، نشان می‌دهد که رویکردهای حکمرانی مشارکتی واقعی و اثربخش می‌توانند فضاهای عمومی را حتی در مناطق حاشیه‌ای متحول کنند، اما این تحول مستلزم تعهد نهادی، مکانیسم‌های شفاف مشارکت و تخصیص منابع کافی است. غیبت این عوامل کلیدی که الطائش و اوجما-واسوویچ^۷ (۲۰۲۲)، آن‌ها را شامل ادغام امکانات ورزشی فضایی، سازماندهی مناسب، سازگاری با نیازهای محلی و جذابیت برای گروه‌های مختلف می‌دانند، در فضاهای ورزشی عمومی تبریز منجر شده است که این فضاها نتوانند پتانسیل خود را در افزایش مشارکت اجتماعی، تقویت هویت محلی و بهبود کیفیت کلی زندگی شهروندان محقق سازند و در نتیجه، بحران

1. Skillington & Kirsch
2. Hoffmann et al
3. Mitchell et al
4. Morales & Gasparini
5. Vazquez & Flores
6. Terán et al
7. Al-Taesh & Ujma-Waowicz

8. Pyankova & Arkalov

9. Tarasov

ترس، خشم و احساس طردشدگی است. این دوگانگی نه صرفاً ناشی از تفاوت‌های فردی بلکه بازتابی از کیفیت متفاوت، سطح دسترسی‌پذیری و شرایط امنیتی این فضاهاست. تأثیرات مثبت زمانی تجربه می‌شود که فضاها با کیفیت باشند، احساس امنیت وجود داشته باشد و حریم شخصی رعایت شود. تأثیرات منفی - احساس ناامنی در فضاهای مهجور، ناراحتی از نقض حریم، خشم از وضعیت نامطلوب - زمانی ظاهر می‌شود که این شرایط برآورده نشود.

احمد عابد و همکاران (۲۰۲۵)، بر همین نکته تأکید دارند که تأثیرات فضاهای عمومی بر سلامت روان مشروط به در دسترس بودن، دسترسی‌پذیری و کیفیت است. وکالنه و همکاران (۲۰۲۵)، نیز به آن اشاره کرده و تأکید کرده‌اند که رابطه میان فضاهای سبز و سلامت روان به طور یکنواخت مثبت نیست و تعامل اجتماعی در این فضاها می‌تواند تأثیرات منفی نیز داشته باشد، در این پژوهش شهروندان تجربه‌های متناقضی از فضاهای ورزشی عمومی دارند: برخی این فضاها را به‌عنوان پناهگاهی از فشارهای روزمره و محلی برای آرامش و تجدید قوا تجربه می‌کنند، در حالی که برخی دیگر همین فضاها را به دلیل ناامنی، نامناسب بودن برای نیازهای خاص خود یا عدم کیفیت کافی، منبع نگرانی و سرخوردگی می‌یابند. این پیچیدگی روان‌شناختی اهمیت حیاتی در نظرگیری ابعاد چندوجهی طراحی و مدیریت فضاهای ورزشی عمومی را برجسته می‌کند و نشان می‌دهد که صرفاً ایجاد فضا کافی نیست، بلکه باید کیفیت، امنیت، دسترسی‌پذیری و تناسب با نیازهای گروه‌های مختلف شهروندان نیز تضمین شود. این یافته اهمیت در نظرگیری پیچیدگی‌های روان‌شناختی در طراحی و مدیریت را برجسته می‌کند. کاساسولا^۲ (۲۰۱۴) و وود و همکاران^۳ (۲۰۱۷)، نشان داده‌اند که فضاهای عمومی با طراحی مناسب می‌توانند تأثیرات مثبت قابل توجهی بر استرس، کیفیت زندگی و انسجام اجتماعی داشته باشند، اما دوگانگی مشاهده‌شده در تبریز نشان می‌دهد که شکاف بین پتانسیل نظری و واقعیت تجربه شده هنوز پابرجاست.

یافته‌های این پژوهش در مجموع نشان می‌دهد که فضاهای عمومی شهری تبریز در وضعیت کنونی کاستی‌هایی دارد که شامل تضاد بین کیفیت فضایی و عدالت اجتماعی، بحران حکمرانی مشارکتی، دوگانگی تأثیرات روان‌شناختی، و ناپایداری سیستمی می‌شود که مانع از ایفای نقش مطلوب این فضاها در ارتقاء ورزش همگانی و بهبود سلامت روان‌شناختی شهروندان می‌گردد. این چالش‌ها نه تنها منحصر به تبریز نبوده، بلکه بازتاب وضعیت عمومی

شهرهای ایرانی در حوزه فضاهای عمومی ورزشی محسوب می‌شوند.

راهکارها

تحقق اهداف ورزش همگانی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های روان‌شناختی فضاهای عمومی، مستلزم تحول بنیادین در رویکرد برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است. این تحول می‌تواند بر سه محور استوار باشد: نخست، جایگزینی رویکرد یکپارچه و چندبعدی به جای رویکردهای بخشی و جزیره‌ای موجود؛ دوم، تقویت مکانیسم‌های مشارکت واقعی شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری؛ و سوم، ادغام اصول عدالت فضایی، پایداری زیست‌محیطی و کیفیت طراحی در تمامی مراحل توسعه فضاهای ورزشی. براساس یافته‌های این تحقیق، تدوین استراتژی جامع توسعه فضاهای عمومی ورزشی برای شهر تبریز ضروری به نظر می‌رسد. این استراتژی می‌تواند شامل نظام توزیع عادلانه امکانات ورزشی با در نظرگیری الگوهای جمعیتی و نیازهای محله‌ای، ایجاد پلتفرم‌های مشارکتی دیجیتال برای درگیری مستمر شهروندان، استانداردهای طراحی مبتنی بر اصول روان‌شناسی محیطی و ویژگی‌های اقلیمی-فرهنگی محلی، و مکانیسم‌های تأمین مالی پایدار باشد. همچنین، ایجاد مراکز تخصصی برنامه‌ریزی فضاهای ورزشی که متشکل از تیم‌های چندرشته‌ای شامل برنامه‌ریزان شهری، معماران منظر، متخصصان علوم ورزشی، روان‌شناسان محیطی و جامعه‌شناسان باشد، می‌تواند تضمین‌کننده کیفیت علمی و عملی طراحی‌ها باشد. این مراکز می‌توانند مسئولیت نظارت مستمر بر عملکرد فضاهای موجود، ارزیابی تأثیرات آن‌ها بر ورزش همگانی و سلامت روان، و ارائه راهکارهای بهبود را بر عهده داشته باشند.

سپاسگزاری

از همکاری صمیمانه و مشارکت ارزشمند تمامی شهروندان، متخصصان، مسئولان و کارشناسان ورزش منطقه دو شهرداری تبریز که با اختصاص وقت و تسهیم تجربیات خود، انجام این پژوهش را میسر ساختند، صمیمانه سپاسگزاریم.

1. Veckalne et al
2. Casasola
3. Wood et al

References

- Abdoalahzadeh, M., Rahnoma, M. R., & Ajzae Shokohi, M. (2020). Evaluation of physical-spatial growth pattern of Tabriz metropolis. *Journal of Geography and Planning*, 24(71), 245-271. (In Persian) <https://doi.org/10.22034/gp.2020.10539>
- Abed, A., Qurnfulah, E., Helmi, M., Alhubashi, H., Salem, W., Hafez, D., & Hegazy, I. (2025). Neurourbanism and its influence on public outdoor spaces and mental health. *International Journal of Low-Carbon Technologies*, 20, 249-268. <https://doi.org/10.1093/ijlct/ctaf001>
- Aeeni, M. (2019). Analyzing the Urban Management Challenges of the New Iranian Towns Based on Structural Equation Modeling (SEM). *Quarterly Journals of Urban and Regional Development Planning*, 4(9), 115-146. (In Persian) <https://doi.org/10.22054/urdp.2021.49913.1185>.
- Ajza Shokouhi, M., Khademi, A.H., & Zamanipoor, M. (2021). An Analysis of the future Challenges of Social, Institutional, and Economic Sustainability of Iranian Metropolises. *Journal of Regional Planning*, 11(42), 1-17. (In Persian) <https://doi.org/10.30495/JZPM.2021.3942>.
- Ali, I. (2024). Urbanization and the Rise of Lifestyle Diseases. *International journal of medical and health sciences archives*, 3(02), 88-104.
- Al-Taesh, N., & Ujma-Waowicz, K. (2022, May). Promoting Sport Practice in Urban Public Space. In *Proceedings of the International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism-ICCAUA*, 5,(1), 355-362. <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2022EN0106>
- Al-Taesh, N., & Ujma-Waowicz, K. (2023). What factors influence the shaping of urban public spaces for sports cities? A systematic review. *Architecture Civil Engineering Environment*, 16(2). <https://doi.org/10.2478/acee-2023-0011>
- Andersson, C. (2021). Public space and the new urban agenda. In *Public space reader* (pp. 420-425). Routledge.
- Arana, A. R. A., Uliana, M. R., Rodrigues, M. V. P., Siqueira, C. A., Camara, Y. B., Maluta, H. M., ... & Xavier, F. B. (2020). Atividade física e ambiente: A influencia dos parques verdes urbanos na saude. *Educação Física e Ciências do Esporte: Uma Abordagem Interdisciplinar*, 1, 139-160.
- Azeri, A. R. K., Aladini, M., & Mozhdehi, M. A. (2018). Investigating the role of space factors in promoting vitality for designing sports complex. *Civil Engineering Journal*, 4(7), 1738-1749. <http://dx.doi.org/10.28991/cej-03091109>
- Azizi Danaloo, S., & Mojtazadeh Kangahi, H. (2021). Equitable Distribution Model of Urban Services Based on Social Justice Case Study: District 11, Tehran. *Sustainable City*, 3(4), 75-90. (In Persian) <https://doi.org/10.22034/jsc.2020.234262.1253>
- Bigdeli Rad, V., & Bin Ngh, I. (2014). Assessment of Quality of Public Urban Spaces. *Science International*, 26(1), 335-338.
- Casasola, Y. U. (2014). Espacio público urbano como catalizador de Actividad Física Bienestar psicológico. *Wímb lu*, 9(1), 67-81. <https://doi.org/10.15517/wl.v9i1.13551>
- Chacón-Borrego, F., Corral-Pernía, J. A., Martínez-Martínez, A., & Castañeda-Vázquez, C. (2018). Usage behaviour of public spaces associated with sport and recreational activities. *Sustainability*, 10(7), 2377.
- Duan, X., Wang, X., Li, X., Li, S., Zhong, Y., & Bu, T. (2022). Effect of mass sports activity on prosocial behavior: a sequential mediation model of flow trait and subjective wellbeing. *Frontiers in Public Health*, 10, 960870. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.960870>

- Fainstein, S. S. (2014). The just city. *International journal of Urban Sciences*, 18(1), 1-18.
- Fathi, S., Sajadzadeh, H., Mohammadi Sheshkal, F., Aram, F., Pinter, G., Felde, I., & Mosavi, A. (2020). The role of urban morphology design on enhancing physical activity and public health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 2359. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072359>
- Ghanbari, A. (2020). Site selection of lands for locating sports activities in Iranian cities (Case study: Tabriz metropolis). *Geography Quarterly (Regional Planning)*, 10(39), 685-701. (In Persian) <https://doi.org/20.1001.1.22286462.1399.10.39.12.9>
- Gu, C. (2019). Urbanization: Processes and driving forces. *Science China Earth Sciences*, 62(9), 1351-1360.
- Hanzl, M. (2013). The meaning of public spaces. *Green Design, Materials and Manufacturing Processes*, 39-44.
- Hemmingsen, M. (2025). Towards a value-neutral definition of sport. *Sport, Ethics and Philosophy*, 19(1), 4-19.
- Hoffmann, E., Barros, H., & Ribeiro, A. I. (2017). Socioeconomic inequalities in green space quality and accessibility-Evidence from a Southern European city. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(8), 916. <https://doi.org/10.3390/ijerph14080916>
- Ivory, V., Woodham, C., & Blakely, T. (2011). P1-445 Connecting spaces: the function of place for neighbourhood physical activity. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 65(Suppl 1), A190-A190. <https://doi.org/10.1136/jech.2011.142976.g.35>
- Kostrzewska, M. (2017, October). Activating public space: how to promote physical activity in urban environment. In *IOP conference series: materials science and engineering* (Vol. 245, No. 5, p. 052074). IOP Publishing. <https://doi.org/10.1088/1757899X/245/5/052074>
- Kublanov, A. M. (2024). The influence of physical culture and sports on human health and quality of life. *Health of the Megapolis*, 5(4(1)), 106-112. <https://doi.org/10.47619/27132617.zm.2024.v.5i4p1;106-112>
- Li, J., Dang, A., & Song, Y. (2022). Defining the ideal public space: A perspective from the publicness. *Journal of Urban Management*, 11(4), 479-487.
- Mareš, L., & Novotný, D. D. (2023). What is sport? A response to Jim Parry. *Sport, Ethics and Philosophy*, 17(1), 34-48.
- Mehrdanesh, G., & Abedi Fard, L. (2021). Subject: Challenges of urban management and the right of the city in policy-making and centralism (Paveh city). *Geography and Human Relationships*, 4(1), 145-181. (In Persian). <https://doi.org/10.22034/gahr.2021.287079.1561>
- Mier y Terán, A., Vázquez, I., & Ziccardi, A. (2012). Pobreza urbana, segregación residencial y mejoramiento del espacio público en la Ciudad de México. *Sociologías*, 14(30), 118-155. DOI:10.1590/S1517-45222012000200005
- Mitchell, R. (2013). Is physical activity in natural environments better for mental health than physical activity in other environments?. *Social Science & Medicine*, 91, 130-134. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2012.04.012>
- Mohammadi Delband, S., Saghafi Asl, A., Sattarzadeh, D., & Faramarzi Asl, M. (2020). Evaluation of Effective Factors on the Happiness of Citizens in Public Spaces of Tabriz City. *Sustainable city*, 3(3), 115-132. (In Persian)
- Morales, V., & Gasparini, W. (2014). Penser la ville sportive avec ses habitants. L'exemple des États Généraux du Sport de Strasbourg. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 37(1), 116-131.

- <https://doi.org/10.1080/07053436.2014.881095>
- Mouratidis, K. (2021). Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being. *Cities*, 115, 103229. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103229>
- Pyankova, S. G., & Arkalov, D. P. (2022, January). Factors of Increasing Sustainability of State Sports Organizations from the Perspective of Systemic Approach. In *International Scientific and Practical Conference "Sustainable development of environment after Covid-19"(SDEC 2021)* (pp. 244-248). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.220106.044>
- Ramlee, M., Omar, D., Yunus, R. M., & Samadi, Z. (2015). Revitalization of urban public spaces: An overview. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 201, 360-367.
- Saberifar, R. (2020). Investigating the Feeling of Inequality and its Effect on Citizen Participation in Metropolitan Administration (Case Study of Mashhad). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 10(35), 143-162. (In Persian) <https://doi.org/10.22111/gaij.2020.5573>.
- Sabogal, A. (2021). Introduction: Definition of City and Public Spaces. In *Urban Ecology: A Case Study of Lima City, Perú* (pp. 1-15). Cham: Springer International Publishing.
- Saraei, M. H., Ghafarian, H. R., & Dasta, F. (2021). Analysis of Justice in Distribution of Sport Services in Spatial (Case Study: Isfahan City). *Journal of Urban Social Geography*, 8(1), 129-151. (In Persian) <https://doi.org/10.22103/JUSG.2021.2036>
- Skillington, T., & Kirsch, J. M. (2024). Assessing inequalities in access to the city's green and blue spaces through the experiences of its residents. *Urban Resilience and Sustainability*, 2(3), 272-288. <https://doi.org/10.3934/urs.2024014>
- Taniguchi, K., Takano, M., Tobari, Y., Hayano, M., Nakajima, S., Mimura, M., ... & Noda, Y. (2022). Influence of external natural environment including sunshine exposure on public mental health: a systematic review. *Psychiatry International*, 3(1), 91-113. <https://doi.org/10.3390/psychiatryint3010008>
- Tiedemann, C. L. A. U. S. (2022). Sport-A suggested definition. Hamburg University.
- Unal Cilek, M., Altunkasa, M. F., & Uslu, C. (2024). Urban residents' attitudes towards the impact of public spaces on urban life quality: the case of Adana. *Open House International*, 49(2), 222-243. <https://doi.org/10.1108/OHI-01-2023-0007>
- Vazquez, S. A., & Flores, C. C. (2022). The perception of public spaces in Mexico city, a governance approach. *Journal of Urban Management*, 11(1), 72-81. <https://doi.org/10.1016/j.jum.2021.10.002>
- Veckalne, R., Saidkhodjaev, A., & Tambovceva, T. (2025). Public Perceptions of Urban Green Spaces: Effects on Physical and Mental Health. *Urban Science*, 9(4), 128. <https://doi.org/10.3390/urbansci9040128>
- Vukovic, T., Salama, A. M., Mitrovic, B., & Devetakovic, M. (2021). Assessing public open spaces in Belgrade—a quality of urban life perspective. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 15(3), 505-523. <https://doi.org/10.1108/ARCH-04-2020-0064>
- Wicks, C., Barton, J., Orbell, S., & Andrews, L. (2022). Psychological benefits of outdoor physical activity in natural versus urban environments: A systematic review and meta-analysis of experimental studies. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 14(3), 1037-1061. <https://doi.org/10.1111/aphw.12353>

- Wood, L., Hooper, P., Foster, S., & Bull, F. (2017). Public green spaces and positive mental health—investigating the relationship between access, quantity and types of parks and mental wellbeing. *Health & place*, 48, 63-71. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.09.002>
- Zadavali Khajeh, Sh., Asghari Zamani, A., & Mohammadi, F. (2021). Rethinking the spatial structure of metropolises from the perspective of functional core distribution (Case study: Tabriz metropolis). *Studies of Urban Structure and Function*, 8(28), 91-112. (In Persian) <https://doi.org/10.22080/usfs.2021.19440.2024>
- Zakir, A. (2024). Student's Sports, Mass Sports and High-Rise Sports. *Sinar Sport Journal*, 4(1), 5-5. <https://doi.org/10.53697/ssj.v4i1.1873>
- Zarotis, G. F. (2020). Psychological aspects of leisure and mass sports. *East African Scholars Journal of Psychology and Behavioural Sciences*, 2(3), 38-48.

ماده به انتشار